

LO CANYERET

Col·legi de l'Advocacia de Lleida · núm. 119 · desembre 2024

6e CONGRÉS ADVOCACIA CATALANA

28 i 29 de novembre de 2024

Palau de Congressos "La Llotja" de LLEIDA

IL·LUSTRE COL·LEGI DE
L'ADVOCACIA DE LLEIDA

Edita

Col·legi de l'Advocacia de Lleida
Pl. Sant Joan, 6-8, 1r – 25007 Lleida
Tel. 973 23 80 07 – Fax 973 23 03 76
canyeret_cr@advocatslleida.org
http://advocatslleida.org

Director

Josep Corbella i Duch, advocat

Consell de Redacció

Josep Corbella i Duch, advocat
Neus Bellera Fondevilla, advocada
Ramon Forteza Colomé, advocat
Marc García Ramón, advocats
Simeó Miquel Roé, advocat
Enric Rubio Gallart, advocat

Consell Editorial

Antonieta Martí Teruel, degana
María Lucía Jiménez Márquez,
presidenta Audiència Provincial Lleida
Jorge Lucía Morlans, fiscal en cap Lleida
Antoni Vaquer Aloy, catedràtic dret civil UdL
Ana Mª Romero Murillo, professora dret
del treball UdL

Col·laboradors

Marta Bergada Minguell, advocada
Núria Bolaño Escobosa, graduada en dret
Josep Corbella i Duch, advocat
Comissió Cultura
Luis Fonseca-Herrero, legal manager
Mª José Horcajada Bell-lloch, advocada
Francesc José María Sánchez
Miguel Llena Segarra, advocat
Pilar Rebaque Mas, advocada
José Luis Rodríguez García, advocat
Mariona Serdà Cabré, advocada
Montse Amorós Julvez

Impressió | Departament de publicitat

Tel. 93 799 07 07
Edicions MIC www.revistesamida.cat

Dipòsit Legal: L-203-1998

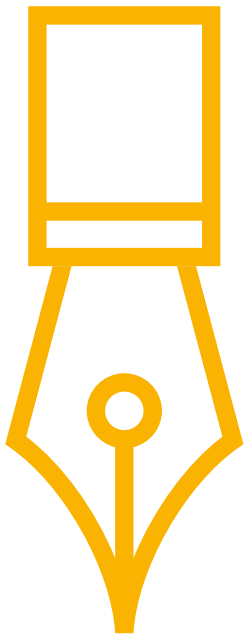
LO CANYERET no es fa responsable de les opinions expressades pels col·laboradors en els escrits signats. Tots els drets reservats. Ni la totalitat ni part d'aquesta revista pot reproduir-se o transmetre's per cap procediment electrònic o mecànic, sense permís previ i per escrit del Col·legi de l'Advocacia de Lleida. L'autor o autors dels treballs presentats conservaran la propietat intel·lectual dels mateixos, cedint en exclusiva a la revista LO CANYERET el dret d'explotació de l'obra.

Foto: Rafa Godoy | Imatge congrés: Víctor Pedra

Sumari

- CARTA DE LA DEGANA 3
- PENSIÓ D'ALIMENTS
l'extinció de la pensió d'aliments dels fills majors d'edat
per manca de relació familiar amb l'alimentant.....4
Núria Bolaño Escobosa
- TJUE
EL TJUE anul·la el artículo 487.1.2 del Texto Refundido
de la Ley Concursal por falta de motivación 11
Marta Bergada Minguell
Luis Fonseca-Herrero
- VIOLÈNCIA DE GÈNERE
20 anys de la Llei de Mesures de Protecció Integral
contra la Violència de Gènere. Balanç i reptes 14
Mª José Horcajada Bell-lloch
- CONVENIOS ARBITRALES
El sometimiento al arbitraje. Los convenios arbitrales
confusos. Algunas particularidades jurisprudenciales.... 16
Miguel Llena Segarra
- DRET A DECIDIR
El dret a decidir del pacient amb deteriorament
cognitiu lleuger o amb demència 20
Francesc José María Sánchez
- RESSEGUINT
Resseguint els Diaris Oficials 22
- CONGRÉS DE L'ADVOCACIA CATALANA
6è Congrés de l'Advocacia Catalana 23
- CONCURS DE DIBUIX
I Concurs de Dibuix Infantil de Targetes
de Nadal: Entrega de Premis.....25
- ACTIVITAT COL·LEGAL 27
- CENS COL·LEGAL 31
- EL NOSTRE COL·LEGI EN LA HISTÒRIA
La Guia Judicial a mitjan Segle XX.....32
Josep Corbella i Duch
- ELS NOSTRES COL·LEGIATS ESCRIUEN
Piedra y agua 34
José Luis Rodríguez García
- CATALÀ A LA CARTA
Normes i terminologia en evolució:
el cas de la violència contra les dones 35
Mariona Serdà Cabré i Pilar Rebaque Mas
- HUMOR JURÍDIC 39

En el darrer trimestre d'enguany, ha vist la llum la Llei orgànica 5/2024, d'11 de novembre, del dret de defensa, publicada en el BOE núm. 275, de 14 de novembre.

Ha estat una llarga reivindicació de l'advocacia. De fet, podríem dir que el seu "pare" va ser en Carlos Carnicer Díez, que va presidir el Consejo General de la Abogacía Española entre els anys 2001 i 2016. I, casualitats de la vida, la llei orgànica ha estat aprovada el dia 11 de novembre de 2024, coincidint amb el dia del seu aniversari.

A partir del 2016, va estar la successora en el càrrec, Victoria Ortega Benito, qui va impulsar de forma abnegada i perseverant la seva aprovació. Finalment, ha estat promulgada durant el mandat de l'actual president, en Salvador González Martín.

Aquesta Llei orgànica del dret de defensa consolida les garanties legals dels ciutadans, regula el dret de defensa, reconegut a l'article 24 de la CE com dret fonamental indisponible, i facilita l'exercici professional de l'advocacia. Recull la majoria de les millores formulades per l'advocacia, com el dret de les persones usuàries dels serveis jurídics o clients a ser informats de les costes generals del procediment, la regulació de l'empara col·legial o el dret a la conciliació.

La nova Llei regula, entre altres novetats, que els Col·legis de l'Advocacia puguin publicar barems orientatius d'honoraris professionals; el que permetrà a la ciutadania conèixer els costos potencials d'un plet. També estableix, en l'article 6, que les persones titulars del dret de defensa "tenen dret a ser informats, de manera simple i accessible", dels "costos generals del procés i el procediment per fixar els honoraris professionals", així com de "les conseqüències d'una eventual condemna a costes".

Al darrer ple del CGAE, en el mes de novembre, es va crear un grup de treball per desenvolupar una guia per fixar criteris orientatius, objectius i transparents que permetin quantificar i calcular l'import raonable dels honoraris i, no menys important, evitin que la Comisión Nacional de los Mercados y la Competencia (CNMC) obri expedients sancionadors, tal com ha succeït en els darrers anys, imposant multes milionàries a col·legis professionals, sobre la base de la vulneració de l'article 1 de la Llei 15/2007, de 3 de juliol, de defensa de la competència (LDC), per considerar una infracció l'ús de criteris orientatius en taxació de costes.

Per anar acabant, us desitgem un bon Nadal, una millor entrada d'Any Nou, i que puguem gaudir, ja per segon any, del dret a la desconexió digital durant aquestes festivitats; tot recordant que amb el canvi d'annualitat començarem amb força, organitzant actes en motiu de la celebració del 175è Aniversari de constitució del nostre Col·legi.

I per finalitzar, ens hem de felicitar per l'èxit de participació i de contingut del VI Congrés de l'Advocacia Catalana que va tenir lloc el 28 i 29 de novembre a la nostra ciutat i, del que hi dediquem els aspectes més rellevants a l'interior d'aquestes pàgines.

Antonieta Martí i Teruel
Degana

L'EXTINCIÓ DE LA PENSÍO D'ALIMENTS DELS FILLS MAJORS D'EDAT PER MANCA DE RELACIÓ FAMILIAR AMB L'ALIMENTANT

NÚRIA BOLAÑO ESCOBOSA

Graduada en Dret per la Universitat de Lleida

1. Introducció

L'increment continuat de les crisis matrimonials i una major laxitud en les relacions entre progenitors i fills han donat lloc, tot i la seva essencial temporalitat, a un renovat interès per les causes d'extinció del dret d'aliments. Entre les causes previstes en l'art. 237-13.1 del Codi Civil de Catalunya (d'ara endavant, CCCat), s'inclouen, a més, les causes de desheretament (lletra e), la qual cosa suposa una remissió directa a les que regula l'art. 451-17 CCCat. En virtut d'aquesta remissió, s'han de complir els requisits que permeten el desheretament just: que hi hagi una absència de relació familiar que sigui manifesta i continuada en el temps i que sigui per una causa imputable exclusivament a l'alimentat.

En el present treball es realitza un estudi de la jurisprudència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya i de les sentències de les Audiències Provincials de Catalunya dels anys 2022 a 2024 que han resolt demandes d'extinció de la pensió d'aliments per tal causa, per tal d'analitzar-ne l'aplicació i els fets, els raonaments i les argumentacions que condueixen a l'estimació o desestimació de la demanda.

2. Estudi de la jurisprudència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya

2.1. Sentència 11/2017, de 2 de març

Arran de la ruptura d'una parella estable, l'any 2000 es decreta per sentència la guarda i custòdia de la filla d'ambdós, que aleshores tenia cinc anys, a favor de la progenitora, el pagament d'una pensió alimentària per part del progenitor no custodi d'una quantia de 210,35 euros i la distribució de les despeses extraordinàries.

El 2014, el progenitor va interposar una demanda en la qual sol·licitava, de manera principal, l'extinció de la pensió d'aliments per l'absència de contacte de la filla amb el pare i amb la família paterna des de feia més de dos anys. La filla s'havia negat a visitar-lo, tant a ell com a la seva família, i l'havia bloquejat a les xarxes socials.

La sentència de 15.05.2015, en primera instància, va desestimar íntegrament la demanda, que va ser confirmada per l'Audiència Provincial de Girona el 23 de novembre del mateix any. Dels fonaments jurídics de la sentència

de cassació es desprèn que el progenitor demandant i la filla tenen el domicili en poblacions diferents: el primer, a Blanes; la segona, a València. Durant un període de temps que no es precisa, el progenitor es desplaçava en tren de Girona a València, al·legació que prova amb els bitllets de tren que conserva, fins i tot dels anys 1999 i 2000. Mentre la filla era petita, els contactes, diu la sentència de l'Audiència, reproduïda en la sentència de cassació, eren esporàdics. L'any 2011 la filla se'n va anar a viure amb el seu progenitor durant tot un curs escolar (2011-2012), convivència que es va trencar a l'estiu del 2012. No hi va haver cap més contacte fins al gener del 2013, quan el progenitor li va sol·licitar que li lliurés les qualificacions escolars. No hi ha constància de cap altre contacte fins a l'agost del 2013, quan la filla escriu un missatge de correu electrònic al seu progenitor dies després de saber que la seva àvia paterna havia mort. Hi ha missatges, també, del juny i el juliol del 2014. Així mateix, es té coneixement de la invitació del progenitor a la filla perquè el visiti al seu nou domicili, a l'estiu del 2014.¹

El recurrent en el motiu de cassació defineix l'interès de cassació de la següent manera: «*La relación de parentesco por sí misma, si no va acompañada por una relación familiar (...) no basta por sí sola para atribuir a la hija mayor de edad (...) un derecho alimenticio con cargo al padre. No es la relación de sangre sino la suma de la relación de parentesco más la suma de la relación social de carácter familiar las que generan la "relación familiar"*».

La sentència estableix que, malgrat que l'absència manifesta i continuada de relació familiar per causa exclusivament imputable al legitimari, o en el seu cas a l'alimentista, sigui en un cas causa d'extinció de la llegítima, i en un altre causa d'extinció del dret d'aliments, el dret a la llegítima i el dret d'aliments tenen una naturalesa distinta i que aquesta naturalesa influeix a l'hora de determinar el grau de rigor amb què s'ha d'analitzar la conducta, d'una banda, d'un legitimari que nega cap tipus de relació amb el seu causant i de l'altra, la de l'alimentista que s'oposa a relacionar-se amb l'obligat a donar-li aliments.

En el present cas l'objecte de la contestació és el dret d'aliments d'una persona que tot i que és major d'edat no ha acabat la seva formació, per causes que no s'ha provat que siguin voluntàries, sinó tot el contrari, ja que ha quedat provat que la filla estava seguint els seus estudis amb èxit. S'exigeix l'absència manifesta i continuada de relació familiar entre el pare i la filla, i que sigui per causa exclusivament imputable aquesta darrera. L'Audiència no considera cap dels dos requisits.

Aquesta va ser la primera sentència que el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya va dictar sobre l'extinció de la pensió d'aliments per absència manifesta i continuada

de relació familiar entre la persona obligada a prestar els aliments i la beneficiària imputable exclusivament a aquesta darrera, amb «l'intent de donar unes pautes d'interpretació i d'aplicació dels dos articles centrals d'aquest recurs, el 237-13-1e i el 451-17-2e CCCat», tot i que es focalitza bàsicament en la valoració probatòria de l'Audiència, que va concloure que l'escassa relació familiar existent entre el progenitor, recurrent en cassació, i la seva filla, era conseqüència de l'actitud d'ambdós.

2.2. Sentència 1/2019, de 14 de gener

La Sentència dictada pel Tribunal Superior de Justícia de Catalunya 14.01.2019², atenent el criteri rigorós que ha de ser utilitzat en els supòsits de manca de relació quan parlem de pensions alimentàries, acull el recurs de cassació presentat, atenent que la manca continuada de relació entre la mare obligada a l'abonament de la pensió alimentària i el seu fill gran d'edat no era imputable en exclusiva, en donar-se una circumstància que escapava totalment del seu àmbit d'actuació, atribuïble a l'esfera de responsabilitat de la mare, com va ser el fet que aquesta deixés de complir l'obligació de contribuir als aliments del fill des que era un adolescent, fins al punt de motivar l'any 2014 una acció executiva promoguda pel pare reclamant el deute.

El Tribunal obvia el fet que el pare incorregués en la mateixa conducta respecte a la filla petita, ja que els creditors dels aliments eren els menors d'edat, no trobant cabuda la figura de la compensació, a més que la pensió d'aliments constava a sentència ferma i era de compliment obligat, sense perjudici de la modificació de mesures que va poder promoure la senyora si considerava que el règim de contribució als aliments dels fills vigent des de l'any 2006 ja no s'adaptava a les circumstàncies concurrents anys després.

El Tribunal considera que el comportament de la mare respecte als aliments del seu fill gran condicionaria l'actitud del mateix en relació amb la seva progenitora i no resulta acceptable dissociar, a l'efecte d'imputar l'origen de l'absència de relació, l'actitud d'aquest de l'incompliment previ de la mare adulta respecte a les seves obligacions alimentàries respecte al fill, i encara menys quan la pretensió d'extinció de la prestació d'aliments la va plantejar la progenitora quan feia just un any que el seu fill havia assolit la majoria d'edat i no tenia independència econòmica, ja que seguia els estudis amb un rendiment regular.

Es conclou que la causa legal invocada per la mare per declarar l'extinció de l'obligació de prestar aliments al seu fill major d'edat no és vàlida, ja que el seu previ incompliment d'aquesta obligació podria haver condicionat la relació entre ells.

¹ Viola Demestre, I., Extinció de l'obligació de prestar aliments al fill major d'edat per absència de relació personal amb el progenitor alimentant: interpretació restrictiva. Comentari de la sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, de 2 de març de 2017, p. 2-3.

² STSJC 1/2019, de 14 de gener, Roj: STSJ CAT 441/2019.

3. Anàlisi de sentències de les Audiències Provincials de Catalunya

Posteriorment a l'any 2019, en el qual el Tribunal Suprem va considerar la possibilitat d'extingir l'obligació d'aliments als fills majors d'edat, en aquells casos en què la manca de relació fos únicament imputable a l'alimentista, hi ha hagut un augment considerable de les sol·licituds de modificacions de mesures. En la major part dels supòsits, aquestes mesures estan immerses en un procediment de divorci dels progenitors, en el qual la mare obté la custòdia dels fills i al pare se li fixa una pensió en concepte d'aliments. En les sentències que s'examinaran, per tant, en el moment en què va fixar-se la pensió els fills eren menors d'edat i els pares –els homes en gairebé totes les sentències que s'han analitzat– demanen l'extinció de la pensió un cop aquests arriben a la majoria d'edat.

Les Audiències Provincials de Catalunya coincideixen en la gran importància que té la valoració de les proves per acreditar aquesta imputabilitat. Aquestes proves no s'han de basar només en les circumstàncies actuals de la situació del nucli familiar, sinó que s'han de centrar en l'origen d'aquest context; i més encara quan la mala relació o l'absència d'aquesta es va donar quan l'alimentista encara era menor d'edat.

Justament, formen part de l'argumentació dels jutges la manera de relacionar-se amb el progenitor durant la minoria d'edat, la manca d'habilitats de l'alimentant per superar els problemes familiars i mantenir la relació amb els seus fills. A més, el fet que l'alimentista no mostri un rebuig absolut cap a la figura del progenitor també ha estat un argument rellevant per desestimar l'extinció d'aliments. A continuació, s'analitzen diverses sentències de les audiències provincials de Catalunya, dels anys 2022 a 2024, totes les quals desestimen la sol·licitud de la pensió d'aliments pel fet que no es compleix el requisit de la imputabilitat exclusiva de l'alimentat, en base als següents arguments jurídics:

1) Bloqueig de whatsapp pel pare alimentant

En la SAP Barcelona 12778/2023³, la filla major d'edat estudia a Madrid i segueix els estudis amb aprofitament, prova d'això és l'obtenció de beques. Malgrat que tenia una bona relació amb el seu pare quan era petita, després el tracte per part d'aquest es va tornar vexatori i distant. Ell mateix va reconèixer que l'havia bloquejat dels mitjans telemàtics. La sentència considera que el pare era el responsable d'intentar mantenir la relació paternofamiliar, atès que aquesta es va interrompre quan ella encara era

menor. A més, considera que els danys emocionals que ha patit la filla han estat importants, a conseqüència dels sis anys de manca de relació, des de l'any 2017, en el qual ella encara era menor.

2) Impagament de la pensió

En la SAP Girona 1678/2023⁴, la mare va acreditar en la contestació a la demanda haver hagut de promoure un procediment de jurisdicció voluntària per a la renovació del passaport de la filla comuna quan aquesta era menor d'edat l'any 2016, atès que el pare es desentenia de l'exercici d'aquesta faceta de les seves obligacions parentals. A més, també va promoure una execució d'aliments davant l'impagament de la mensualitat de la pensió de febrer del 2017. Cal remarcar que el pare tampoc no ha fet esforços probatoris per acreditar que la falta de contacte amb la seva filla, en aquell moment menor, s'hagués produït en contra de la seva voluntat, davant la qual cosa podia haver interposat una demanda executiva del règim de visites.

En la SAP Tarragona 403/2022⁵, la filla gran no manté relació amb el seu pare (i família paterna) des de fa poc més de tres anys. Malgrat que el seu pare ha intentat relacionar-se amb ella de diverses maneres (missatges, parella i mediació), aquesta manca de relació no és imputable en exclusiva a la filla, sinó que es produeix arran de les estades d'ella amb el progenitor després de la ruptura matrimonial, en la qual ella exterioritzava el seu malestar per la conducta del seu pare que no la parlava, estava contínuament enfadat i la menyspreava. Fins i tot va arribar al punt de deixar d'abonar les pensions alimentàries, la qual cosa ha motivat execucions per impagament.

3) El pare alimentant demana a la seva filla que el recolzi en el conflicte econòmic amb la seva mare: «o els putos calés o la teva família»

En la SAP Barcelona 2102/2023⁶, el comportament del pare és censurable en la mesura que la va fer intervenir en el conflicte econòmic amb la seva mare i li va retreure que no prengués partit per ell. Els missatges emesos el 26 de gener de 2020 per la part demandada no poden ser més clars del xantatge emocional a què va sotmetre a la filla: «no podem arreglar la part emocional sense arreglar l'econòmica (...) Però hauràs de decidir: ÉS L'ÚLTIMA OPORTUNITAT. O els putos calés o la teva família». La sentència considera que el fet que la filla no volgués tenir més relació amb el seu pare a partir d'aquests missatges és només imputable al pare. És més, aquell Nadal, la filla havia fet una aproximació a la família paterna i havia passat amb ells el dia 24.

3 SAP B 12778/2023, de 29 de novembre, Roj: SAP B 12778/2023.

4 SAP GI 1678/2023, de 4 d'octubre, Roj: SAP GI 1678/2023.

5 SAP T 403/2022, de 2 de març, Roj: SAP T 403/2022.

6 SAP B 2102/2023, de 24 de febrer, Roj: SAP B 2102/2023.

4) Vexacions del pare alimentant

En la SAP Barcelona 1954/2023⁷, els dos fills, de 25 anys i de 19 anys, no mantenen des de fa almenys 7 anys cap mena de relació amb el seu pare. Amb un d'ells la relació va quedar deteriorada fins al punt que en arribar a la majoria d'edat va sol·licitar l'alteració dels cognoms. El 2011 es va produir un episodi en què el pare va ser denunciat pels seus fills per unes presumptes vexacions; la denúncia va ser arxivada per prescripció, però això va comportar que les visites del pare al fill es duguessin a terme durant un temps al Punt de trobada. El 2014 es va produir un nou episodi, que va donar lloc a una denúncia del fill una ordre d'allunyament en seu penal i un nou seguiment al Punt de trobada i de l'EATAF. A l'informe de l'EATAF s'establia que el pare «utilitza unes estratègies poc adequades per apropar-se al seu fill, així com dèficits per empatitzar amb la situació emocional del seu fill» i que «el pare es troba enquistat i centrat en les seves necessitats i plantejaments sobre la situació familiar».

5) La simple manca de contacte no és suficient per extingir la pensió

En la SAP Tarragona 480/2023⁸, de la declaració tant de la mare com la dels fills es dedueix que la manca de relació ha estat per part de tots dos. La filla va exposar que des de segon de l'ESO, és a dir, des dels 14 anys aproximadament, va perdre la relació amb el seu pare i no va ser fins a l'estiu del 2021 (quan tenia 19 anys) quan es va produir un intent d'apropament del progenitor que no va obeir a un contingut de restabliment, ja que, segons va indicar la filla, la conversa va girar al voltant de la seva mare. D'altra banda, els fills no es van interessar per la salut del seu pare malgrat tenir una malaltia greu. En aquest punt, el fill gran va exposar que quan el seu pare va trucar per dir-ho, ell va voler parlar, però el seu pare es va negar. El règim de visites tampoc no es complia i no consta demanda d'execució en aquest sentit. Encara que els fills davant d'aquestes circumstàncies també han estat passius, no es pot concloure que la manca de relació paternofamiliar s'hagi produït per causa que els sigui imputable en exclusiva.

En la SAP Barcelona 3236/2023⁹, és un fet acreditat que, si bé la relació és escassa entre el pare i la filla, des que ella es va traslladar amb la seva mare a Galícia quan tenia 16 anys, continua existint, ja que consten trucades telefòniques. A més, tampoc ha quedat provat que l'escassa relació que hi pugui haver actualment sigui exclusivament atribuïble a la filla, ara de dinou anys, puix si bé és cert que el trasllat l'ha dificultat, també ho és que el pare hagués pogut instar un procediment de modificació de mesures per adaptar les

visites a l'actual situació, tot acumulant les visites en els períodes de vacances.

6) Manca d'habilitat o de comunicació eficient entre alimentat i alimentant

En la SAP Barcelona 1535/2023¹⁰, les comunicacions de pare i filla dels anys 2018-2022 posen de manifest que la filla assabenta el pare que no vol anar a casa seva perquè no es troba bé en aquest entorn familiar, però insisteix a quedar amb ell i explicar-li els motius del seu malestar (pel tracte que rep de la nova parella del pare, i que se sent sola allà). La filla és educada amb el pare, el felicita pel dia del pare i li pregunta moltes vegades com es troba. A més, li envia les notes de la universitat i accepta que el pare li telefoni. Encara que la comunicació s'ha reduït, no és imputable únicament a la filla. També s'han acreditat els esforços i apropament que ha intentat el pare cap a la seva filla i interessar-s'hi en la forma que ha considerat adequada, però no s'han pogut entendre. Cap dels dos ha pogut o no ha sabut dur a terme amb efectivitat el seu acostament per manca d'habilitat o de comunicació eficient.

En la SAP Tarragona 454/2023¹¹ tampoc es tracta d'una ruptura unilateral imputable al fill, sinó que la crisi de la relació és bidireccional i prové de la manca d'entesa entre la mare i el fill. Especialment de la manca d'habilitats maternes per apropar-se al seu fill, cosa que s'evidencia des d'abans que el mateix complís la majoria d'edat, donat que quan el fill li trucava, ella no estava en condicions de mantenir una conversa coherent i sempre tenia retrets i desqualificacions pel que fa al seu pare, cosa que feia que no tingués ganes de parlar amb ella, com a mecanisme d'autoprotecció.

En la SAP Barcelona 5357/2024¹², el tribunal conclou que el pare no ha provat que l'absència de la relació hagi estat exclusivament imputable a la filla. El distanciament de la relació ve produït de la petició de pagament al pare de la meitat de la matrícula universitària en una universitat privada, donat que la filla no havia assolit la nota necessària per a la universitat pública, malgrat ser una bona estudiant. El pare va decidir no pagar, decisió avalada per resolució judicial, atesa la seva manca de consentiment i la seva situació econòmica. A partir d'aquesta decisió per part del pare i de la manca de comunicació entre ambdós, la relació es distancia. Cal tenir en compte que en la demanda, malgrat que el pare mostra el seu disgust per l'allunyament entre ells, tal com va informar en un burofax el 2021, atribueix la responsabilitat de l'apropament a la seva filla i estableix que la mare "ha dinamitado y entorpecido" la relació entre ells, per tant, s'exclou encara més l'exclusiva imputació a la filla de la manca de la relació.

7 SAP B 1954/2023, de 20 de febrer, Roj: SAP B 1954/2023.

8 SAP T 480/2023, de 12 d'abril de 2023, Roj: SAP T 480/2023.

9 SAP B 3236/2023, de 23 de febrer, Roj: SAP B 3236/2023.

10 SAP B 1535/2023, de 7 de febrer, Roj: SAP B 1535/2023.

11 SAP T 454/2023, de 15 de març, Roj: SAP T 454/2023.

12 SAP B 5357/2024, de 7 de maig, Roj: SAP B 5357/2024

7) *Incompliment del règim de visites quan l'alimentat era menor d'edat*

En la SAP Barcelona 3249/2023¹³, s'ha acreditat que la manca de relació amb el fill no es deu a l'incident pel qual el pare el va denunciar quan aquest era major d'edat per haver-se apropiat de la seva targeta de crèdit, sinó que el pare ja incomplia el règim de visites quan el fill era menor d'edat i, per tant, en arribar a la majoria d'edat la relació pare-fill ja estava molt deteriorada. D'altra banda, l'alimentant tampoc no aporta prova que hagi efectuat intents de reprendre la relació amb fill.

En la SAP Barcelona 991/2022¹⁴, el fill tenia 12 anys quan es va produir el divorci dels seus pares, una edat en què es considera que no té una capacitat de decisió prou forta per imposar la seva voluntat. A més, era al pare a qui corresponia instar el compliment del règim de visites i no s'ha acreditat que s'hagi plantejat cap procediment d'execució dirigit al compliment de la sentència. Tampoc consta que hagi intentat recuperar la relació amb el fill, que es va fracturar pel cessament de la convivència entre els progenitors. En conseqüència, l'absència de relació actual no és imputable únicament al fill.

En la SAP Tarragona 1115/2022¹⁵, es considera que no hi ha base suficient per imputar al fill la ruptura dels contactes amb el seu pare, donat que la prova practicada ha evidenciat que el deteriorament de la relació prové de la manca d'entesa entre pare i fill i, sobretot, d'una manca d'habilitats paternes per acostar-se al seu fill, des d'abans que ell complís la majoria d'edat. Es tracta d'una ruptura progressiva, derivada del sentiment d'abandonament per part del progenitor que ressenya no només des del punt de vista econòmic, per reduir o extingir la pensió alimentària, sinó també del personal, en sentir que el seu pare no s'ha preocupat per ell ni s'ha interessat a saber com es trobava. El pare no complia el règim de visites des del juny del 2018 pel que fa al fill, que està a punt de fer els 18 anys, ni tampoc amb el seu germà. No ha dut a terme cap tipus d'actuació per a recuperar la relació paterna filial, més enllà de l'enviament de diversos missatges, molt espaiats en el temps.

En la SAP Barcelona 6592/2022¹⁶, s'estableix que el fet que no s'hagi instat l'execució del compliment del règim de visites o un intent d'aproximació per part del pare cap a les filles suposa que la manca de relació no pugui ser imputable a aquestes darreres.

8) *Escassa implicació de l'alimentant en les diferents esferes vitals quan el fill era menor*

En la SAP Barcelona 458/2023¹⁷, segons l'informe EATAF quan el fill encara era menor, el pare «no té vinculació afectiva amb el fill, no assumeix les funcions paternes ni les seves obligacions, té una escassa implicació en les diferents esferes vitals del menor, que té pocs recursos habilitats i capacitats parentals i que quan ha estat amb el fill ha donat prioritat als aspectes lúdics (...), tot afegint que els horaris que fa el progenitor implicarien una delegació de funcions en altres persones, com l'actual parella del pare o altres parents de la família paterna extensa, respecte als quals el menor manifesta un evident rebuig (...)». El Punt de Trobada, al seu informe de 8 de març de 2015, en la mateixa línia, responsabilitza el pare de la pèrdua de relació. El pare no ha acreditat que després de la sentència de modificació de mesures segons la qual el règim de visites quedava a la lliure elecció del menor, fes tot el possible per recuperar la relació. A més, es considera que no es pot retreure que el fill no hagi trucat o s'hagi interessat o intentat contactar amb el pare, ateses les circumstàncies que es van produir, i, essent el fill en aquell moment menor, la iniciativa l'havia d'haver portat el pare. Tampoc consta que el pare durant aquests 7 anys de manca de relació hagi intentat revertir judicialment aquesta situació mitjançant una demanda de modificació de mesures.

9) *Manca de prova d'intentar mantenir viva la relació*

En la SAP Barcelona 3501/2023¹⁸, hi ha manca de prova detallada de l'evolució de la relació o que el pare intentés a través del procés d'execució oportú intentar mantenir viva la relació, per tant, es conclou que no es pot imputar únicament a la filla el deteriorament de la relació amb el seu pare.

En la SAP Barcelona 5283/2023¹⁹, la mare i la filla no mantenen contacte des dels 13 anys de la menor, moment en què la filla va passar a conviure en exclusiva amb el seu pare. La filla té en aquest moment 21 anys i va explicar al seu interrogatori que la mare va anar en una ocasió a veure-la a la sortida del col·legi, però com estava amb les seves amigues, no va voler parlar amb ella en aquell moment. Des de llavors no hi ha hagut trucades telefòniques, ni més comunicacions. Si s'han vist pel carrer, la mare no l'ha saludat, com tampoc no ho han fet els avis materns. La filla estaria disposada a reprendre la relació amb la seva mare però tem nous rebutjos i el dolor que això li produeix. A

13 SAP B 3249/2023, de 6 de març, Roj: SAP B 3249/2023.

14 SAP B 3249/2023, d'1 de febrer, Roj: SAP B 991/2022.

15 SAP T 1115/2022, de 29 de juny, Roj: SAP T 1115/2022.

16 SAP B 6592/2022, de 24 de maig, Roj: SAP B 6592/2022.

17 SAP B 458/2023, de 12 de gener, Roj: SAP B 458/2023.

18 SAP B 3501/2023, de 24 de març, Roj: SAP B 3501/2023.

19 SAP B 5283/2023, de 10 de maig, Roj: SAP B 5283/2023.

més, la recurrent no va acudir a la sessió psicològica que es va fixar en sentència del 2015 per reprendre la relació amb la seva filla, sense que intentés una nova cita i així reprendre la relació amb ella. En definitiva, la mare no ha acreditat apropaments a la filla durant els 7 o 8 anys que porta sense tenir relació amb la filla.

En la mateixa línia, la SAP Barcelona 714/2022²⁰ estableix el següent: «*Es cierto que al llegar a la mayor edad cualquier adulto ha de poder valorar (...) su capacidad de decidir con quien se relaciona y con quien no, pero también asumiendo las responsabilidades que se derivan de ello. Ahora bien, que ello suceda (...) viene en buena medida provocado por la actitud de éstos. Por ello, no puede exigirse a los hijos que mantengan una relación, (...) cuando durante los años anteriores el progenitor no guardador no la ha propiciado de forma que su interés pudiera ser percibido por la hija. Los afectos, repetimos, no se imponen, sino que se construyen a lo largo de los años (...).*».

En la SAP Tarragona 1239/2022²¹, la ruptura de la relació es produeix arran del divorci dels progenitors l'any 2019, quan el fill tenia 18 anys, pel fet que el pare va marxar de casa sense ni tan sols acomiadar-se. Els únics intents d'apropament patern s'han produït mitjançant quatre WhatsApp que li va enviar l'any 2021 i no van ser contestats.

En la SAP Barcelona 6479/2022²², s'estableix que l'absència de relació en els darrers quatre anys entre la filla i el pare no és exclusivament imputable a aquesta ja que, de la mateixa manera que també existia un conflicte amb la seva germana que van acabar superant, es considera que també era obligació del pare intentar recuperar la relació amb la seva filla gran i no deixar que el pas del temps consolidés aquest trencament.

En la SAP Barcelona 12924/2023²³ es diu que la imputabilitat exclusiva del fill major d'edat no queda acreditada en tant que la crisi familiar va fer recaure sobre els menors una càrrega emocional imputable a la mala gestió dels progenitors. Cal remarcar que el pare mai l'ha visitat ni ha exercit la guarda compartida des que es van divorciar l'any 2016, moment en què ell tenia catorze anys.

10) L'alimentat té alguna malaltia psíquica

En la SAP Tarragona 1178/2023²⁴, el fill «va propinar cops de puny a la cara i puntades de peu a la cama esquerra» al seu pare. Per aquests fets, va ser condemnat a 12 mesos

de llibertat vigilada amb l'obligació de fer un programa de control d'impulsos i un altre de tractament terapèutic ambulatori. Malgrat això, es considera que els fets s'han de valorar en el context global de la situació familiar i de l'estat de salut del fill. El fill no només actuava d'aquesta manera amb el pare donat que també havia comès un delictes de lesions contra la seva mare i la seva àvia materna. Hi ha informes mèdics que diagnostiquen al fill psicòtic no orgànica i esquizofrènia paranoide, per la qual cosa pren medicació i fins i tot es va requerir el seu internament en un centre psiquiàtric.

11) Violència de gènere

En la SAP Barcelona 12356/2022²⁵, es va considerar que no correspon imputar a la filla una conducta indigna ni pretendre emparar-se en una dolenta conducta de la filla per negar-se a complir l'obligació d'aliments, ja que ha quedat provat que va existir violència a l'àmbit familiar, la qual cosa necessàriament havia de provocar dolor emocional a la filla. S'afirma que li correspon al pare intentar restaurar la relació, la confiança i el respecte que ha de ser la base de la relació familiar.

En la SAP Tarragona 440/2022²⁶, aquesta manca de relació familiar esclata després dels traumàtics fets del 2003 amb la denúncia per maltractaments paterns a la mare i el trasllat de mare i filla a Bèlgica, i, al seu torn, la denúncia de l'espòs a Bèlgica l'octubre de 2003 a la mare per un delictes de sostracció de menors que, després d'un llarg procés judicial, finalitza el 31 maig 2010, amb condemna a les dues instàncies, quan la filla tenia 9 anys. En aquest cas, no hi ha prou base per imputar a la filla la ruptura dels contactes amb el seu pare (els va mantenir amb els avis materns). Cal remarcar que el progenitor passava temporades de descans a prop de la seva filla i mai no hi va haver cap apropament directe. Tot i això, quan la filla, ja gran, va ser coneixedora del desig del seu pare de recuperar el contacte va decidir no accedir-hi.

4. Conclusions

S'observa que en només dues de les sentències l'alimentant és la mare²⁷. Per tant, en la majoria dels casos qui sol·licita la modificació de mesures és el pare.

Es constata que el simple pas del temps sense mantenir contacte no és suficient – probablement perquè no ha

20 SAP B 714/2022, de 21 de gener, Roj: SAP B 714/2022.

21 SAP T 1239/2022, de 13 de juliol, Roj: SAP T 1239/2022.

22 SAP B 6479/2022, de 15 de juny, Roj: SAP B 6479/2022.

23 SAP B 12924/2023, de 30 de novembre, Roj: SAP B 12924/2023.

24 SAP T 1178/2023, de 27 de juliol, Roj: SAP T 1178/2023.

25 SAP B 12356/2022, de 21 d'octubre, Roj: SAP B 12356/2022.

26 SAP T 440/2022, de 9 de març, Roj: SAP T 440/2022.

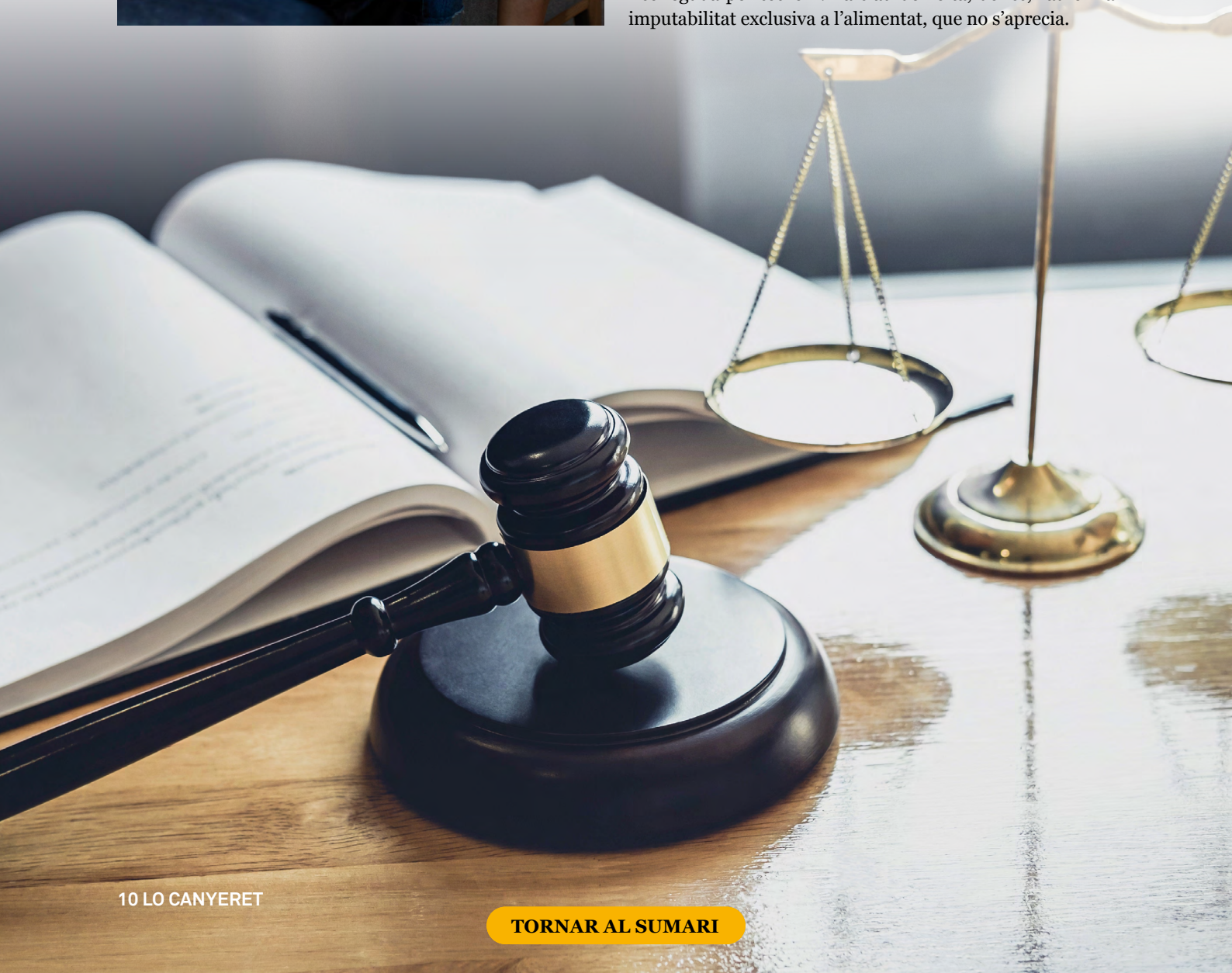
27 SAP T 454/2023, de 15 de març, Roj: SAP T 454/2023, i SAP B 5283/2023, de 10 de maig, Roj: SAP B 5283/2023.

passat prou temps per a poder afirmar que la manca de relació familiar és continuada atès el temps transcorregut des que el fill o la filla té prou capacitat d'enteniment i d'autonomia per a mantenir autònomament la relació amb el progenitor– i en un nombre significatiu de les sentències s'utilitza com argument el fet que el pare hagi pogut interposar una demanda executiva del règim de visites i no ho hagi fet. No és gaire lògic que se sol·liciti una modificació de mesures, basada en la manca de relació imputable exclusivament al fill, si ni tan sols es complia o es feia el possible per a complir el règim de visites quan aquest era menor.

Resulta molt difícil imputar exclusivament al fill major d'edat la manca de relació. Habitualment hi ha molts factors que influeixen i són determinants perquè es trenqui una relació amb la figura paterna o materna.

Les recents sentències dictades de les Audiències Provincials de Catalunya acostumen a desestimar l'extinció de la pensió d'aliments als fills majors d'edat, al·legant la manca de prova de la imputació exclusiva de l'alimentat. En la majoria d'elles ni tan sols s'examinen la resta de requisits que cal que concorrin, com la continuïtat i la constància en el temps de la manca de relació o que aquesta sigui manifesta i coneguda per tothom. La clau de volta, doncs, rau en la imputabilitat exclusiva a l'alimentat, que no s'aprecia.

EL TJUE ANULA EL ARTÍCULO 487.1.2 DEL TEXTO REFUNDIDO DE LA LEY CONCURSAL POR FALTA DE MOTIVACIÓN

MARTA BERGADÀ MINGUELL

Abogada, especialista en Derecho concursal y en la Ley de la Segunda Oportunidad, máster en Derecho concursal y socia fundadora de Bergadà Abogados

LUIS FONSECA-HERRERO

Legal Manager en Bergadà Abogados

EL ARTÍCULO DEJA SIN ACCESO A LA EXONERACIÓN A AQUELLOS QUE HAN RECIBIDO SANCIONES MUY GRAVES O GRAVES TRIBUTARIAS, SEGURIDAD SOCIAL U ORDEN SOCIAL, O HAN SIDO OBJETO DE LA DERIVACIÓN DE RESPONSABILIDAD DE ADMINISTRACIONES PÚBLICAS

En fecha de 7 de noviembre de 2024 se ha dictado una de las sentencias más esperadas por parte del TJUE: la relativa a la adecuación a Derecho Comunitario del artículo 487.1.2 TRLC.

Este artículo deja sin acceso a la exoneración a aquellos que hubieran sido objeto de sanción muy grave o grave tributarias, de Seguridad Social u Orden Social, y a aquellos que habían recibido una derivación de responsabilidad de administraciones públicas.

Recordemos que en el año 2019 fue dictada la Directiva (UE) 2019/1023 del Parlamento Europeo y del Consejo, de 20 de junio de 2019, sobre marcos de reestructuración preventiva, exoneración de deudas e inhabilitaciones, y sobre medidas para aumentar la eficiencia de los procedimientos de reestructuración, insolvencia y exoneración de deudas.

Su trasposición al Derecho Nacional tuvo lugar a través de Ley 16/2022, de 5 de septiembre, de reforma del Texto Refundido de la Ley Concursal, aprobado por el Real Decreto Legislativo 1/2020, de 5 de mayo, para la transposición de la Directiva (UE) 2019/1023 del Parlamento Europeo y del Consejo, de 20 de junio de 2019, que entró en vigor en fecha de 23 de septiembre de 2022.

Discusión en sede europea sobre el artículo 487.1.2º TRLC

Este artículo ha sido uno de los más discutidos por la doctrina y jurisprudencia desde su entrada en vigor, tras la última reforma de la Ley Concursal.

Dicha norma, que contienen una de estas excepciones de acceso a la exoneración del pasivo insatisfecho, dispone del siguiente modo:

No podrá obtener la exoneración del pasivo insatisfecho el deudor que se encuentre en alguna de las circunstancias siguientes:

2.º Cuando, en los diez años anteriores a la solicitud de la exoneración, hubiera sido sancionado por resolución administrativa firme por infracciones tributarias muy graves, de seguridad social o del orden social, o cuando en el mismo plazo se hubiera dictado acuerdo firme de derivación de responsabilidad, salvo que en la fecha de presentación de la solicitud de exoneración hubiera satisfecho íntegramente su responsabilidad.

En el caso de infracciones graves, no podrán obtener la exoneración aquellos deudores que hubiesen sido sancionados por un importe que exceda del cincuenta por ciento de la cuantía susceptible de exoneración por la Agencia Estatal de Administración Tributaria a la que se refiere el artículo 489.1.5.º, salvo que en la fecha de presentación de la solicitud de exoneración hubieran satisfecho íntegramente su responsabilidad.

Son muchas las dudas que ha planteado este artículo desde su publicación:

- ¿Se pueden incluir excepciones a la exoneración diferentes a las previstas por el legislador europeo?
- ¿Se pueden establecer excepciones a la exoneración con un criterio meramente recaudatorio?
- ¿Este artículo cumple con los criterios de proporcionalidad que impone el legislador europeo?
- La exclusión a la exoneración prevista en este artículo, ¿está debidamente motivada?

Es por ello que dos órganos judiciales nacionales, el Juzgado de lo Mercantil número 1 de Alicante y el Juzgado de lo Mercantil número 10 de Barcelona, elevaron todas estas dudas al máximo órgano de interpretación del Derecho Comunitario, a través de sendas cuestiones prejudiciales europeas.

Sobre dichas cuestiones prejudiciales, que se han acumulado en un solo proceso, se ha pronunciado ampliamente la sentencia del TJUE de fecha de 7 de noviembre de 2024.

Resolución de la sentencia

En un primer análisis de la sentencia, podemos establecer que el artículo 487.1.2 TRLC ha pasado todos los filtros que impone el Derecho Comunitario para la trasposición de la directiva, salvo el de la motivación.

En efecto, el legislador comunitario ha determinado, respecto del contenido de dicho artículo:

- *Que la lista de circunstancias que figura en la DUE comunitaria “no tiene carácter exhaustivo y los Estados miembros están facultados, al transponer dicha Directiva a su Derecho nacional, para establecer disposiciones que restrinjan el acceso al derecho a la exoneración de deudas en mayor medida”*
- *Que, respecto de su naturaleza recaudatoria, es conforme a Derecho Comunitario establecer “una exclusión general de la exoneración de deudas por créditos de Derecho público, basándose en que la satisfacción de estos créditos tiene una especial relevancia para una sociedad justa y solidaria”*
- *Que, respecto de un juicio de proporcionalidad, no se opone a una normativa nacional que, al transponer esa Directiva, impone el pago de los créditos públicos no privilegiados a raíz de un procedimiento concursal para poder acogerse a la exoneración de deudas, excluye el acceso a la exoneración de deudas en circunstancias en las que el deudor haya tenido un comportamiento negligente o imprudente, sin haber actuado, no obstante, de forma deshonesto o de mala fe, y excluye el acceso a la exoneración de deudas cuando, en los diez años anteriores a la solicitud de la exoneración, el deudor haya sido sancionado mediante resolución administrativa firme por infracciones tributarias muy graves, de seguridad social o del orden social, o se haya dictado en su contra un acuerdo firme de derivación de responsabilidad, salvo que, en la fecha de presentación de esa solicitud, dicho deudor hubiera satisfecho íntegramente sus deudas tributarias y sociales.*

Sin embargo, a juicio del máximo órgano comunitario, la motivación de la exclusión, que debería figurar en los trabajos preparatorios, preámbulos o exposición de motivos, es insuficiente en este supuesto, y por ello el artículo 487.1.2º TRLC se opone al mandato de Derecho Comunitario de motivar las exclusiones, tal y como establece el artículo 23.4 de la Directiva.

La sentencia razona del siguiente modo, en sus considerandos 55 y 56:

55.- De la Directiva sobre reestructuración e insolvencia se deduce que la justificación que debe aportar un Estado miembro en apoyo de una excepción como la que es objeto del litigio principal debe desprenderse bien del procedimiento que llevó a su adopción, bien del Derecho nacional. Así, por lo que respecta al primer supuesto, cuando, en virtud del Derecho

nacional, los trabajos preparatorios, los preámbulos y las exposiciones de motivos de disposiciones legales o reglamentarias forman parte integrante de ellas o son pertinentes para interpretarlas y contienen una justificación de la excepción mantenida o introducida en el ejercicio de la facultad contemplada en el artículo 23, apartado 2, de esta Directiva, procede considerar que esa justificación satisface las exigencias de dicha disposición. Además, por lo que respecta al segundo supuesto, la referida justificación también puede figurar en otras disposiciones del Derecho nacional distintas de la que contiene esa excepción, como una disposición constitucional, legislativa o reglamentaria nacional (véase, en este sentido, la sentencia de 8 de mayo de 2024, Instituto da Segurança Social y otros, C-20/23, EU:C:2024:389, apartado 37).

56.- Habida cuenta de las consideraciones anteriores, procede responder a la primera cuestión prejudicial, letra e), planteada en el asunto C-289/23 que el artículo 23, apartado 2, de la Directiva sobre reestructuración e insolvencia debe interpretarse en el sentido de que se opone a una normativa nacional que excluye el acceso a la exoneración de deudas en un supuesto específico, sin que el legislador nacional haya justificado debidamente tal exclusión.

Alcance de la sentencia y próximas aplicaciones por parte de los tribunales

A nuestro juicio, el TJUE está considerando que el legislador español, a la hora de dictar la exclusión a que se refiere el artículo 487.1.2º TRLC no ha justificado debidamente dicha exclusión, lo que equivale a decir que dicho artículo es contrario a Derecho Comunitario.

Si llevamos esta consideración hasta sus últimas consecuencias, y teniendo en cuenta que en nuestro sistema de prelación de fuentes el Derecho Comunitario tiene prioridad respecto del Derecho Nacional, la sentencia de fecha de 7 de noviembre de 2024 debería suponer la inaplicación, en adelante, de dicho artículo y su expulsión de facto, en definitiva, de nuestro ordenamiento jurídico.

Corresponderá a nuestros juzgados y tribunales, en los próximos meses, determinar cuál es el alcance de dicha sentencia en relación con la no adecuación a Derecho Comunitario que ha establecido la Sentencia TJUE. Desde Bergadà Abogados somos muy optimistas respecto de la aplicación que, a futuro, el dictado de dicha sentencia debería suponer para todos aquellos deudores que, honestos y de buena fe, están incurso en alguno de los supuestos del artículo 487.1.2º TRLC.

30 años
conduciendo
tus ideas

 Editorial MIC
www.editorialmic.com
 902 271 902

20 ANYS DE LA LLEI DE MESURES DE PROTECCIÓ INTEGRAL CONTRA LA VIOLÈNCIA DE GÈNERE. BALANÇ I REPTES

Mª JOSÉ HORCAJADA BELL-LLOCH

Advocada i Mediodora

La **Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere**, compleix 20 anys. Va aconseguir aprovar-se per consens en el Congrés dels Diputats i es va convertir en la primera llei integral contra la violència de gènere a Europa. Una norma que té per objecte “actuar contra la violència que, com a manifestació de la discriminació, la situació de desigualtat i les relacions de poder dels homes sobre les dones, s’exerceix sobre aquestes per part dels qui siguin o hagin estat els seus cònjuges o dels qui estiguin o hagin estat lligats a elles per relacions similars d’afectivitat, fins i tot sense convivència” i que pretén erradicar la violència de gènere des d’una perspectiva multidisciplinària, amb mesures preventives, educatives, socials, assistencials i penals, seguint les recomanacions d’organismes internacionals sobre la necessitat de donar una resposta global a aquesta mena de violència que s’exerceix sobre les dones.

Dues dècades després, encara que els avanços són innegables, és clar que són insuficients (segons les dades publicades per l’INE el nombre de dones víctimes de violència de gènere va augmentar un 12,1% l’any 2023, fins a 36.582, i 41 dones han estat assassinades durant l’any 2024 fins a novembre) i com a professionals del Dret és important que reflexionem sobre la seva evolució valorant

els seus assoliments però també posant el focus en aquells aspectes a millorar.

Amb anterioritat a l’any 2004 es van produir importants reformes normatives en la matèria, com la **Llei orgànica 11/2003, de 29 de setembre, de Mesures Concretes en Matèria de Seguretat Ciutadana, Violència Domèstica i Integració Social dels Estrangers**; la **Llei orgànica 15/2003, de 25 de novembre**, per la qual es modifica la **Llei orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi Penal**, o la **Llei 27/2003, de 31 de juliol**, reguladora de l’**Ordre de Protecció de les Víctimes de la Violència Domèstica**, encara que la resposta legal a la violència de gènere era dispersa i fragmentada abordant-se els casos de maltractament sota el paraigua de la violència domèstica, i aquesta normativa es va dissenyar amb una visió integral que buscava no sols sancionar als agressors, sinó també prevenir mitjançant l’educació i sensibilització social, protegir d’un mode immediat a la víctima i procurar una assistència integral accedint a recursos legals, psicològics i econòmics.

EVOLUCIÓ LEGISLATIVA

Des de l’entrada en vigor d’aquesta llei s’han dictat altres normes importants, entre elles m’agradaria esmentar les següents:

- La **Llei 5/2008, de 24 d’abril, del dret de les dones a erradicar la violència masclista**, sent Catalunya una comunitat pionera en la lluita contra la violència masclista, adoptant un enfocament integral que no sols protegeix les dones, sinó també als menors afectats.
- El **Reial decret llei 9/2018, de 3 d’agost, de Mesures urgents per al desenvolupament del Pacte d’Estat contra la violència de gènere** (acord polític i institucional aprovat a Espanya per a abordar la violència de gènere com un problema prioritari i que reuneix els compromisos de les diferents administracions, partits polítics i organitzacions socials per a implementar mesures en la lluita contra aquesta problemàtica) que efectua una interpretació més àmplia de la violència de gènere, incloent-hi no sols la violència exercida en l’àmbit de la parella o ex parella, sinó també altres formes de violència contra la dona, a més de permetre que les víctimes puguin accedir a drets i recursos assistencials sense necessitat d’interposar una denúncia.

- La **reforma del Codi Penal** efectuada per **Llei orgànica 1/2015 de 30 de març**, també va introduir preceptes relatius a la violència de gènere, com la inclusió de l'agreujant d'actuar per discriminació per raons de gènere, mantenint l'anterior d'actuar per discriminació per raó de sexe (art. 22.4 CP "Cometre el delictes per motius racistes, antisemites i una altra classe de discriminació referent a la ideologia, religió o creences de la víctima, l'ètnia, raça o nació a la qual pertanyi, el seu sexe, orientació o identitat sexual, raons de gènere, la malaltia que pateixi o la seva discapacitat"), el delictes lleu d'injúries, l'article 172 ter, que regula el nou delictes de *stalking*, assetjament, aguit o fustigació, i l'apartat 7 de l'article 197 CP pel qual es regula el sexting o difusió d'imatges íntimes obtingudes amb consentiment de la víctima però sense autorització per a la seva difusió, adaptant el Codi Penal a les noves realitats socials, amén d'introduir modificacions en la suspensió de l'execució, la regulació dels matrimonis forçats, encara que no seria pròpiament un delictes específic de violència de gènere (article 172 bis del CP), així com la incorporació a l'article 468 CP, dedicat al trencament, d'un apartat tercer, relacionat amb el delictes de trencament relatiu a les mesures adoptades per al compliment de la pena, mesures de seguretat o mesures cautelars

- **Llei catalana 17/2015, de 21 de juliol, d'igualtat efectiva de dones i homes** estableix els principis rectoris i les bases organitzatives per a garantir la igualtat efectiva entre dones i homes a Catalunya, incorporant la perspectiva de gènere en les polítiques públiques i promovent accions específiques en diversos àmbits socials, econòmics, culturals i laborals. (El Tribunal Constitucional anul·la 6 articles de la llei l'octubre de 2016).

- La reforma del Codi Penal per **Llei orgànica 10/2022, de 6 de setembre de garantia integral de la llibertat sexual**, coneguda popularment com a llei del "sol sí que és sí" que implica una important modificació del Títol VIII del Codi Penal (Es consideren agressions sexuals totes aquelles conductes que atemptin contra la llibertat sexual sense el consentiment de l'altra persona, arts. 178 a 180 CP, eliminant la distinció entre agressió i abús sexual, s'introdueix com a forma de comissió d'agressió sexual la denominada «submissió química») i s'amplia el catàleg de delictes pels quals podrien respondre penalment les persones jurídiques.

- **Llei orgànica 8/2015, de 22 de juliol**, reconeix que els menors exposats a una situació de violència de gènere són víctimes directes, fins i tot si no són l'objectiu principal de l'agressor i la **Llei orgànica 8/2021, de 4 de juny de Protecció Integral a la Infància i l'Adolescència enfront de la Violència**, estableix un marc normatiu que aborda la prevenció, detecció, protecció i reparació de totes les formes de violència contra els menors.

Les situacions de violència de gènere a més tenen una incidència significativa en el règim de custòdia respecte dels fills, així com respecte del règim de visites per a garantir l'interès superior del menor, disposant de disposicions específiques tant en l'àmbit estatal com a autonòmic com és

el cas de Catalunya, prioritant la seguretat del menor sobre el dret de visita del progenitor acusat de violència.

EN CONCLUSIÓ

Tant la Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere, així com la legislació posterior tant l'espanyola, com les normes autonòmiques entre elles les de Catalunya, han tingut en general un impacte positiu en la lluita contra la violència de gènere en diferents àmbits, sense ànim de ser exhaustiva:

1. Major especialització i protecció legal

La creació dels Jutjats de Violència sobre la Dona ha professionalitzat i unificat la resposta judicial civil i penal, i la tipificació de noves conductes delictives ha ampliat l'abast de la protecció, això no obstant, aquests jutjats no estan disponibles en tot el territori en festius i caps de setmana pel que pot suposar una discriminació en funció d'on visqui la víctima.

A més hem d'estar preparats per a combatre noves formes de violència digital.

2. Canvi en la percepció social

La violència de gènere ha transcendit l'àmbit privat i ha passat a considerar-se una qüestió pública i prioritària, i és molt probable que l'increment de denúncies es degui a les campanyes de sensibilització que han contribuït al fet que més dones s'atreveixin a denunciar, encara i així és necessari continuar posant més èmfasi en l'educació en la igualtat i en la prevenció de la violència en la joventut per a abordar el problema des de l'arrel.

3. Implantació d'una atenció integral mitjançant serveis jurídics, psicològics i socials

Assistència jurídica 24 hores, Protocols de protecció integral a les víctimes. Malgrat això haurien de destinar-se més recursos i implementar una major digitalització a l'Administració de justícia, en alguns jutjats especialitzats les resolucions judicials tant penals com civils triguen massa a dictar-se, els informes dels equips tècnics es demoren i el Punt de Trobada hauria de funcionar amb major agilitat.

4. S'ha dotat de formació especialitzada als diferents operadors intervinents (jutges, fiscals, advocats i Forces i Cossos de Seguretat) i cal continuar en la mateixa.

I PER ACABAR

Diu que **la veritable mesura d'un advocat** no és la quantitat de casos que guanya, si no **quantes vides transforma en el camí**, com a col·lectiu tenim una responsabilitat única en la defensa dels drets i protecció a les víctimes aportant el nostre gra de sorra per a continuar avançant en la lluita contra tota forma de discriminació, també la de gènere.

EL SOMETIMIENTO AL ARBITRAJE. LOS CONVENIOS ARBITRALES CONFUSOS. ALGUNAS PARTICULARIDADES JURISPRUDENCIALES

MIGUEL LLENA SEGARRA

Advocat. Miembro del Tribunal Arbitral de Lleida

I. El convenio arbitral y sus particularidades

Conviene recordar que el convenio arbitral, como es sabido, es el acuerdo de las partes para someter a arbitraje las controversias de libre disposición conforme a derecho que hayan surgido o puedan surgir respecto de una determinada relación o ámbito jurídico, contractual o no contractual.

La Exposición de Motivos de la vigente **Ley de Arbitraje, 60/2003, de 23 de diciembre**, tras la reforma operada por la Ley 11/2011, de 20 de mayo, y su complementaria Ley Orgánica 5/2011, de 20 de mayo, contempla el criterio antiformalista del convenio arbitral y considera que la voluntad de las partes sobre la existencia del convenio arbitral se superpone a sus requisitos de forma.

En cuanto a la forma de adopción del acuerdo, tanto en la doctrina como en la jurisprudencia impera, a la hora de examinar su existencia o validez, aquel criterio antiformalista, que considera innecesarias fórmulas rituales, aunque sí que es exigible, de acuerdo con el artículo 9.3 de la Ley de Arbitraje, la forma escrita en un documento firmado por las partes o en un intercambio de cartas, telegramas, telex, fax u

otros medios de telecomunicación que dejen constancia del acuerdo, o del intercambio de escritos de demanda y contestación en que su existencia sea afirmada, por una parte, y no negada por la otra (art. 9.5 LA).

Es, por tanto, esencial que la voluntad de las partes -en derecho arbitral siempre se acaba reiterando esta voluntad, puesto que es la autonomía de la misma la que rige el principio informador de la ley- de someter a arbitraje el conflicto surgido entre ellas, sea patente y perceptible.

Aquí, nos vamos a referir, aunque no sea con la extensión deseable, a algunas particularidades de los convenios o cláusulas de sumisión alternativa a arbitraje y a tribunales jurisdiccionales, que la doctrina define como “cláusulas híbridas” o confusas, así como a algunas de las redacciones imprecisas que suelen presentarse en la praxis arbitral.

II. Algunas interpretaciones jurisprudenciales

En relación con estas cláusulas de sumisión alternativa, en un principio la jurisprudencia se mostró contraria a darles validez, considerando nula la cláusula que permitía la opción

entre someterse a arbitraje o a la jurisdicción, al igual que la que contemplaba igual opción entre dos jurisdicciones. Se exigía una sumisión exclusiva y excluyente, pues en caso contrario se consideraba que no existía una verdadera voluntad de las partes para renunciar a su propio fuero y someterse al órgano decisorio pactado.

a) El punto de inflexión de esta postura fue el Auto de la Audiencia Provincial de Madrid, Sección 10, de 18/10/2013, al admitir la validez de este tipo de cláusulas, cuyo criterio ha sido confirmado más recientemente por el **TSJ de Madrid, Sala de lo Civil y Penal, en su sentencia 2135/2019, Sección 1, de fecha 18/02/2019.**

Constatada la voluntad de las partes de someterse a arbitraje, en principio, este tipo de sumisiones ambivalentes no devienen nulas, pues no suponen una confusión entre fueros ni supone mutua exclusión.

Veamos algunos ejemplos de este tipo de cláusulas alternativas y de otras que se presentan como imprecisas o confusas.

b) **La STSJ de Madrid de 01/02/2016** tuvo ocasión de examinar una cláusula de arbitraje del siguiente tenor: *“ARBITRAJE: Todas las cuestiones que puedan suscitarse entre los accionistas y la sociedad o entre aquellos directamente por su condición de tales, serán sometidos a arbitraje de equidad, regulado en la ley de arbitraje de 5 de diciembre de 1988 (anterior a la vigente de 23 de diciembre de 2003), comprometiéndose las partes a estar y pasar por el laudo que en su caso se dicte, sin perjuicio de su derecho de acudir ante los tribunales de justicia...”*

Adviértase la ambivalencia de la anterior cláusula: “arbitraje de equidad” y “tribunales de justicia”.

Resolviendo sobre el recurso de nulidad, en dicha sentencia se establecían las siguientes consideraciones: “...los términos en que aparece redactada la cláusula arbitral -bajo el título ‘arbitraje’, con explícita referencia al arbitraje de equidad, citando la ley de arbitraje y comprometiéndose a cumplir el laudo- son indicativos y concluyentes de la voluntad de las partes de acudir al arbitraje para dirimir las controversias a las que se refiere esa cláusula. La mención, -continúa afirmando la sentencia- en parte equívoca, de la frase ‘sin perjuicio de su derecho a acudir ante los tribunales de justicia’, no puede significar el rechazo absoluto y total de las partes al arbitraje, lo que haría tal cláusula superflua”.

c) Para resolver el recurso de nulidad de laudo arbitral con referencia a la anterior cláusula, la precitada STSJ de Madrid de 18/02/2019, Sección 1, se apoya en la **STS de 27/2015, de 29 de enero**, en el particular extremo de *“(...) cuando los términos son claros y no dejan duda alguna sobre la intención querida por los contratantes, la interpretación literal es el punto de partida y también el punto de llegada del fenómeno*

interpretativo; de forma que se impide, so pretexto de la labor interpretativa, que se pueda modificar una declaración que realmente resulta clara y precisa”.

El motivo del recurso radicaba en la interpretación de un convenio arbitral, en el que en un primer párrafo recogía una cláusula de arbitraje no solo clara, sino de estricta y exclusiva naturaleza arbitral, conteniendo la exigida referencia a la voluntad de las partes a someter sus diferencias, en relación con el contrato suscrito, a arbitraje, añadiendo la designación de árbitro.

En párrafo distinto se establecía: *“Sin perjuicio de lo anterior, las partes, con renuncia al fuero propio que pudiera corresponderles, se someten a la jurisdicción y competencia de los Juzgados y Tribunales de Madrid capital”.*

A juicio de la Sala -continúa argumentando la sentencia- *“(...) dicho párrafo no contradice ni anula o se enfrenta al primer párrafo y, en definitiva, a que las cuestiones discrepantes o de interpretación del contrato se resuelvan por vía de arbitraje, y ello porque se contiene la referencia a la jurisdicción ordinaria en párrafo aparte, lo que refuerza la claridad y contundencia del primer párrafo y, además, se introduce el mismo con la locución adverbial: [Sin perjuicio]”.*

En definitiva, la expresión con la que se introduce el segundo párrafo y que la condiciona, implica que la previsión contenida no puede ir contra la previsión establecida en el primer párrafo, que tiene, por tanto, como dice dicha sentencia: *“... carácter preferente y excluyente”.*

d) La sentencia del **Tribunal Supremo de 10 de julio de 2007** señala que una cláusula que puede dar lugar a cierta confusión no elimina *per se* el convenio arbitral. En dicha sentencia también se dice que el establecimiento de una cláusula arbitral para la resolución de todas o alguna de las controversias que puedan surgir entre las partes de un contrato no obliga en todo caso a dirimir los conflictos a través del arbitraje, sino que, siendo una cláusula dependiente de la autonomía de la voluntad de las partes, pueden también optar -de mutuo acuerdo, expreso o tácito- por acudir en todos los casos o solo en alguno a resolver sus diferencias ante los tribunales de justicia. Por otra parte, dicha sentencia sostiene que la jurisdicción de los jueces civiles para conocer de un asunto sometido a arbitraje no puede excluirse.

e) No existe prohibición de interponer la demanda ante ellos, una vez iniciado el procedimiento judicial y que no se oponga la declinatoria por la parte contraria (art. 10 LA). Los órganos judiciales han de respetar la autonomía de la voluntad de las partes.

Nos lo confirma con claridad el **Auto de la Audiencia Provincial de Madrid, Sección 10, de 18 de enero de 2012**, cuando afirma: *“La jurisdicción de los jueces civiles para conocer del asunto sometido a arbitraje subsiste en*

su plenitud; no existe prohibición de interponer demanda ante ellos aun existiendo convenio arbitral y la facultad de excluirlos es carga procesal de quien desee la prevalencia del arbitraje. Tanto es así que, a instancia de una de las partes, los jueces civiles comienzan a conocer de la materia sometida a arbitraje y si la otra parte no invoca de inmediato el convenio arbitral, se entiende que ambas partes renuncian al arbitraje”.

Por tanto, si en el convenio arbitral no figura la obligación de abstenerse de interponer demanda ante los tribunales civiles sobre la misma cuestión conflictiva y una de las partes acude a la jurisdicción civil, ello significa una manifestación de voluntad tácita de renuncia al arbitraje. Si esa manifestación de voluntad tácita de renuncia se encuentra con el hecho de que la otra parte no interpone la declinatoria, el convenio arbitral queda tácita pero definitivamente renunciado.

f) La imprecisión en este tipo de cláusulas suele alcanzar cotas no deseables, como es el caso de rechazar la alegación de nulidad de la cláusula arbitral, por efectuar la designación a una institución arbitral inexistente.

Así, la reiterada sentencia del **TSJ de Madrid de 18 de febrero de 2019, Sala de lo Civil y Penal**, también contempla el hecho de que cuando una de las partes interpone demanda de nulidad del Laudo impugnando la cláusula arbitral por designar en la misma a una institución arbitral con denominación errónea, la Sala rechaza dicha impugnación en estos términos: *“Ciertamente y así lo pone de manifiesto el Laudo impugnado, no existe en Madrid capital una corte de arbitraje con la concreta denominación de ‘Cámara de Comercio Internacional de Madrid’, pues solo la de París es la que tiene la denominación de ‘Cámara de Comercio Internacional’, ello no obstante cabe salvar dicha imprecisión o errónea denominación, entendiendo que la referencia debe hacerse a la Corte de Arbitraje de Madrid, en cuanto adscrita a la Cámara de Comercio de Madrid, tal como señala el Laudo, acogiendo el criterio de la parte demandante, siendo lógica dicha conclusión, y permite descartar cualquier otro órgano de*

arbitraje de Madrid, cuyas denominaciones no guardan ni la similitud ni la relación entre Cámara de Comercio y Corte de Arbitraje”.

g) Con carácter general, el **Tribunal Supremo** viene admitiendo la vinculación de terceros no signatarios a un convenio arbitral, siempre que el contrato en el que se inserte dicho convenio reconozca a los terceros derechos. En la práctica arbitral se denomina a este reconocimiento “transmisión del convenio arbitral”.

Sirva como ejemplo su sentencia **404/2005 de 26 de mayo**, cuando dice: *“(…) la presente cuestión se centra en el área a la que la moderna doctrina científica denomina ‘transmisión de convenio arbitral’, y que analiza si un contrato concede derecho a un tercero, éste está vinculado por la cláusula arbitral contenida en el contrato”.*

Sin embargo, esta extensión de un contrato arbitral a un tercero no firmante, tiene que resultar de un expreso e indubitado sometimiento. Nos lo destaca la **Audiencia Provincial de Madrid, en su auto 31/2022 de 30 de septiembre**, en el que subraya que: *“(…) se acepta la extensión del convenio arbitral a los terceros no signatarios en aquellos supuestos en los que se constate, sin atisbo de duda, la involucración del tercero en la ejecución del contrato que contiene la cláusula y cuando, a la luz de los hechos, puede apreciarse una voluntad inequívoca de la parte no firmante del convenio de quedar sometido al mismo”.*

h) De cualquier modo, ante la existencia de cualquier duda de redacción o en la interpretación de la verdadera voluntad de la cláusula o convenio arbitral de sumisión al arbitraje, ha de prevalecer la jurisdicción ordinaria basándonos en el principio de *in dubio pro iurisdictione*. De lo contrario se podría estar poniendo en jaque el ejercicio del derecho fundamental del artículo 24 CE.

En este sentido, en la *praxis* arbitral, cuando la institución arbitral recibe una solicitud de arbitraje y no aparece bien definida la cláusula o el convenio de sumisión, se concede traslado de dicha solicitud a la parte instada o demandada para que manifieste sobre su voluntad de resolver el conflicto por la vía arbitral. Si no es negada la sumisión por dicha parte, se entiende que es claro el compromiso y voluntad de someterse a arbitraje, por lo que, en caso de impugnar el Laudo alegando inexistencia de convenio arbitral o su validez, la demanda de nulidad habrá de decaer, en aplicación del principio *“venire contra factum proprium non valet”*; es decir, nadie puede ir contra sus propios actos, por ser contrario a la buena fe que debe regir en las relaciones entre las partes contratantes.

No debemos alejarnos de la necesaria concreción en el convenio o cláusula de lo que debe ser objeto del arbitraje. Así nos lo exige el reiterado artículo 9 LA *“... de someter a arbitraje todas o algunas de las controversias... respecto de una determinada relación jurídica...”*.

Por tanto, el ámbito objetivo del convenio arbitral deberá recoger con precisión las controversias objeto del arbitraje, puesto que en un contrato o pacto de sumisión pueden ser varias –“... todas o algunas”–, nos dice la ley. Por ejemplo: acerca del incumplimiento o interpretación o ejecución; daños, perjuicios e indemnizaciones; impugnación de acuerdos sociales, etc.

En este sentido la **Audiencia Provincial de Madrid, Sección 9ª, en sentencia de 13 de julio de 2009**, estimó la demanda de acción de nulidad de laudo arbitral, dado que las partes no habían convenido someter a arbitraje las cuestiones o controversias relativas a la forma de cumplimiento o ejecución del contrato suscrito entre ellas, sino tan solo las relativas a la mera interpretación de las cláusulas contractuales.

i) Finalmente, en el supuesto de la sentencia que seguidamente vamos a analizar, se presenta una cláusula que es el *summum* de la imprecisión. Se trataba de la intervención judicial en el nombramiento de árbitros al amparo del artículo 15.5 LA, que establece: *“El tribunal únicamente podrá rechazar la petición formulada cuando aprecie que, de los documentos aportados, no resulte la existencia de un convenio arbitral”*.

La cláusula por la que se procedió a tramitar el arbitraje estaba incluida en un contrato de concesión de venta de automóviles suscrito entre ambas partes contendientes, que según la instante -actora- contenía un convenio arbitral. Dicha cláusula es del siguiente tenor literal: *“Conciliación. En el supuesto de desacuerdos sobre el cumplimiento de sus obligaciones contractuales, las partes deberán ponerse de acuerdo sin demora sobre el nombramiento de un experto independiente o un árbitro, así como sobre los pormenores de este acto de conciliación. Ello no afectará al derecho de las partes a acudir a un tribunal nacional”*.

Ante tal despropósito en la redacción de la cláusula -se trataba del art. 23 del contrato de concesión-, la **sentencia 72/2013, de 9 de diciembre, del Tribunal Superior de Justicia de Cataluña**, resuelve la cuestión, tras extraer la consecuencia lógica de que se está ante un “acto de conciliación”, como así viene intitulada en el mismo, con la deriva hacia un acto propiamente de mediación, puntualiza: *“[...] el contrato de concesión debe ser, por tanto, entendido e interpretado en sus propios términos. A tal efecto, esta Sala estima que los mismos son claros y meridianos, pues, todo y contener la palabra ‘árbitro’, tal término -genérico- no pueda equipararse a ‘arbitraje’, ya que ni en dicha cláusula, ni en otra, se incluye el procedimiento arbitral a seguir, lo cual hubiera sido lo lógico y coherente establecerlo y determinarlo, para el caso de que las partes hubieran querido someter sus controversias a arbitraje”*.

La sentencia precitada abunda argumentando que en el supuesto que nos ocupa, realmente resulta todo lo contrario a la sumisión arbitral, cuando puntualiza: *“[...] de su contexto se desprende que la función de este experto es celebrar un acto de conciliación, entendido como mediación, [...] O sea,*

que ese ‘experto’ en caso de desacuerdo entre las partes, debe de interceder y mediar entre ellas, a los efectos de que puedan alcanzar un acuerdo amistoso. Del referido clausulado en modo alguno se colige, ni se deduce, que el experto pudiera tener como función iniciar un procedimiento arbitral; sin poder olvidar, ni ignorar, además, que en caso de que hubiere alguna duda al respecto, ésta ha de interpretarse de forma restrictiva y resolverse siempre en contra de la existencia de arbitraje, el cual, por ende, no puede ser impuesto a alguna de las partes”.

El Tribunal desestima la pretensión actora relativa a que se nombre un árbitro, a los efectos de que, a través del procedimiento arbitral, resuelva acerca de la controversia dimanante de la relación contractual existente *inter partes*, dada la inexistencia de convenio arbitral a tenor de lo dispuesto en el ya citado artículo 15.5 LA.

III. Conclusiones

- 1ª. La redacción de un convenio o de una cláusula de sumisión arbitral requiere concreción, claridad y sencillez. Deberá de contener no sólo la expresa sumisión a arbitraje, sino también -para evitar confusiones-, la expresa renuncia a la jurisdicción ordinaria.
- 2ª. En el supuesto de que la controversia se pretenda dirimir a través del foro arbitral y de la jurisdicción ordinaria, debe existir una manifestación explícita de qué foro ha de resolver dicha controversia con carácter principal, quedando claramente expresada la subsidiariedad del otro foro.
- 3ª. Debemos de expresar con precisión el ámbito del objeto del arbitraje; es decir, qué cuestión o controversia es la que ha de ser dirimida -laudada- por el árbitro o árbitros nombrados por las partes.
- 4ª. Es aconsejable también identificar convenientemente al Tribunal o Institución arbitral que ha de dirimir la controversia surgida entre las partes, que ha de concluir con la emisión del Laudo arbitral.
- 5ª. Ante la existencia de claras dudas acerca de la voluntad de las partes y/o la inexistencia del carácter inequívoco del sometimiento del conflicto en exclusiva al arbitraje, debe en todo caso prevalecer el acceso a la jurisdicción ordinaria.
- 6ª. En cualquier caso la intención de las partes sobre la existencia del convenio arbitral se sobrepone a sus requisitos de forma.
- 7ª. El pilar fundamental de la Ley de arbitraje es el principio de autonomía de la voluntad de las partes, siempre que no sea contraria a las leyes, a la moral ni al orden público.

Lleida, junio 2024.

EL DRET A DECIDIR DEL PACIENT AMB DETERIORAMENT COGNITIU LLEUGER O AMB DEMÈNCIA

FRANCESC JOSÉ MARÍA SÁNCHEZ

Advocat. Soci director FJMadvocats, SLP

El “Conveni del Consell d’Europa per a la protecció dels drets humans i la dignitat de l’ésser humà respecte de les aplicacions de la biologia i la medicina”, conegut també com a “Conveni sobre els Drets Humans i Biomedicina” o “Conveni d’Oviedo” va ser subscrit pel Govern d’Espanya el 4 d’abril del 1997, ratificat el 23 de juliol del 1999, entrant en vigor l’1 de gener del 2000. Aquest conveni té per objecte protegir la dignitat i els drets humans de les persones, i estableix que tota intervenció en l’àmbit de la sanitat s’ha d’efectuar després que la persona hagi donat el consentiment lliure i informat (art. 5).

Només es pot efectuar una intervenció a una persona que no tingui capacitat per expressar el seu consentiment quan redundi en el benefici directe. L’apartat 3 de l’article 6 estableix:

Quan, segons la llei, una persona gran d’edat no tingui capacitat, a causa d’una disfunció mental, una malaltia o un motiu similar, per expressar el consentiment per a una intervenció, aquesta no es podrà efectuar sense l’autorització del representant, una autoritat o una persona o institució designada per la Llei. La persona

afectada haurà d’intervenir, en la mesura que sigui possible, en el procediment d’autorització.

La problemàtica que plantegen els trastorns mentals, entre ells la demència, en relació amb la presa de decisions, no és de fàcil solució, ja que s’ha de dirimir si aquesta persona té o no té capacitat de fet (competència) per prendre una decisió relacionada amb la seva salut i prestar vàlidament el consentiment.

El primer és delimitar el trastorn mental, d’acord amb el DSM-5 (Associació Psiquiàtrica Americana) que el defineix com “una síndrome caracteritzada per símptomes, clínicament significatius, de la funció cognitiva, la regulació emocional o el seu comportament, sent una manifestació de disfunció en els processos psicològics, biològics o del desenvolupament subjacent a la funció mental.

Ha de quedar clara la diferència entre capacitat jurídica, que pot estar limitada i necessitar suports per al seu exercici, i la capacitat de fet que equival a la competència per a la presa de decisions.

Quan el pacient ha de prendre alguna decisió concernent a la seva salut, cal fer una valoració per objectivar si manté la capacitat de fet per decidir autònomament. Tot i que se li hagi pogut modificar judicialment la capacitat jurídica o se li hagin instituit mesures d'assistència per al seu exercici, el pacient pot ser competent per prendre decisions determinades.

La Convenció de l'ONU sobre els drets de les persones amb discapacitat (2006) afecta un col·lectiu molt plural que inclou la discapacitat psíquica per trastorn o anomalia mental (psicosi, esquizofrènia, trastorn bipolar, trastorn frontal, neurosi o depressió major), els trastorns de conducta (trastorn de personalitat i trastorn límit), les demències (Alzheimer i altres demències), els processos d'immaduresa o la inadaptació. Moltes vegades aquests patiments apareixen combinats.

La Convenció apel·la a un canvi de mentalitat social en el tractament de la discapacitat. No es pot continuar tractant la discapacitat amb una mirada incapacitadora de la persona, l'objectiu ja no pot ser la incapacitació o la modificació de la capacitat que restringeixen drets, sinó possibilitar que aquestes persones els puguin exercir amb l'amplitud més gran possible. Entre aquests drets hi ha la prestació de consentiment davant de qualsevol intervenció en l'àmbit de la salut. Concernits per aquesta nova mirada hi ha els familiars i persones properes i també els professionals que cuiden o atenen aquestes persones.

S'ha de fer sempre una valoració de si el pacient té o no capacitat per expressar el seu consentiment de forma vàlida en relació amb una intervenció concreta, tant per a la seva acceptació com per al seu rebuig, sens perjudici que les persones que exerceixen la seva tutela o els assisteixin hi participin també en el procés deliberatiu al seu costat.

La valoració mèdica s'haurà de fer, a través d'una entrevista clínica, en què cal assegurar que l'interessat: 1) Comprèn la informació que se li proporciona i la contextualitza adequadament, 2) Sap valorar la importància de la malaltia que pateix per a la qual se li demana consenti una intervenció o tractament i 3) Desenvolupa una argumentació lògica i sap raonar-ne la decisió. Hi ha instruments contrastats que serveixen de guia per fer l'entrevista clínica de forma estructurada i són bones eines per avaluar la capacitat de fet.

Només en el cas que el trastorn mental o la demència incapaciten un individu per prendre decisions autònomes sobre la seva salut, serà la persona que l'assisteixi per a l'exercici de la seva capacitat jurídica, o, si escau, que en tingui la representació, i en el seu defecte els seus familiars o guardadors de fet, els qui hauran de prendre les decisions sobre el tractament a seguir, tenint sempre en compte el millor interès del subjecte, fent-li participar tot el possible en el procés d'emissió del consentiment, tenint en compte, si es coneix, la voluntat expressada amb anterioritat quan encara era capaç.

RESSEGUINT ELS DIARIS OFICIALS

SETEMBRE – NOVEMBRE 2024

Ordre INT/914/2024, de 2 de setembre, per la qual es regulen els cursos de sensibilització i reeducació viària pels titulars d'un permís o llicència de conducció. (BOE 04.09.24).

RD 893/2024, de 10 de setembre, pel qual es regula la protecció de la seguretat i la salut en l'àmbit del servei a la llar familiar. (BOE 11.09.24).

RD 892/2024, de 10 de setembre, pel qual s'aprova el Reglament de Vehicles Històrics. (BOE 18.09.24).

RD 1026/2024, de 8 d'octubre, pel qual es desenvolupa el conjunt planificat de les mesures d'igualtat i no discriminació de les persones LGTBI a les empreses. (BOE 09.10.24).

Resolució de 8 d'octubre de 2024, de la Secretaria d'Estat d'Habitatge i Agenda Urbana, per la qual es publica la relació de zones de mercat residencial tensionat que han estat declarades en virtut del procediment establert en l'art. 18 de la Llei 12/2023, de 24 de maig, pel dret a l'habitatge, en el tercer trimestre de 2024. (BOE 09.10.24).

LO 4/2024, de 18 d'octubre, per la qual es modifica la LO 7/2014, de 12 de novembre, sobre intercanvi d'informació d'antecedents penals i consideració de les resolucions judicials penals de la Unió Europea, per a llur adequació a la normativa de la Unió Europea sobre el Sistema Europeu d'Informació d'Antecedents Penals (ECRIS). (BOE 19.10.24).

RDL 5/2024, de 22 d'octubre, pel qual es modifica la Llei 17/2006, de 5 de juny, de la ràdio i la televisió de titularitat estatal, per adoptar mesures urgents relatives al règim jurídic aplicable a la Corporació RTVE. (BOE 23.10.24).

Llei 3/2024, de 30 d'octubre, per a millorar la qualitat de vida de persones amb Esclerosis Lateral Amiotròfica i altres malalties o processos d'alta complexitat i curs irreversible. (BOE 31.10.24).

DL 9/2024, de 29 d'octubre, de modificació de la Llei 10/1994, d'11 de juliol, de la Policia de la Generalitat-Mossos d'Esquadra. (DOGC 31.10.24).

RDL 6/2024, de 5 de novembre, pel qual s'adopten mesures urgents de resposta davant els danys causats per la Depressió Aïllada en Nivells Alts (DANA) en diferents municipis entre el 28 d'octubre i el 4 de novembre de 2024. (BOE 06.11.24).

Llei 4/2024, de 8 de novembre, bàsica d'agents forestals i mediambientals. (BOE 09.11.24).

Llei 5/2024, de 8 de novembre, bàsica de bombers forestals. (BOE 09.11.24).

RDL 7/2024, d'11 de novembre, pel qual s'adopten mesures urgents per a la impulsió del Pla de resposta immediata, reconstrucció i relançament enfront dels danys causats per la Depressió Aïllada en Nivells Alts (DANA) en diferents municipis entre el 28 d'octubre i el 4 de novembre de 2024. (BOE 12.11.24).

LO 5/2024, d'11 de novembre, del Dret de Defensa. (BOE 14.11.24).

RD 1154/2024, de 19 de novembre, pel qual es regula l'expedició del passaport provisional i del salconduit. (BOE 20.11.24).

RDL 8/2024, de 28 de novembre, pel qual s'adopten mesures urgents complementàries en el marc del Pla de resposta immediata, reconstrucció i relançament enfront dels danys causats per la Depressió Aïllada en Nivells Alts (DANA) en diferents municipis entre el 28 d'octubre i el 4 de novembre de 2024. (BOE 29.11.24).

6è CONGRÉS DE L'ADVOCACIA CATALANA

Els dies 28 i 29 de novembre la nostra ciutat va acollir per primera vegada el Congrés de l'Advocacia Catalana, organitzat pel Consell de l'Advocacia Catalana. Amb la participació de més de 300 professionals del dret, entre ponents i congressistes

L'acte d'inauguració va comptar amb les intervencions de l'alcalde de Lleida, Fèlix Larrosa, la secretària general del Consejo General de la Abogacía Española, Encarna Orduna, la presidenta del Consell de l'Advocacia Catalana, Marta Martínez, i la nostra degana, Antònia Martí, que va agrair la presència de tots els participants en el congrés *“els lletrats i les lletrades... sou la font d'inspiració i d'energia per lluitar en el dia a dia pel col·lectiu”*, i la importància que la formació té en la nostra professió *“Creiem que la formació ha de ser un puntal bàsic per la professió i per la professionalització. Amb aquesta voluntat, continuem i continuarem treballant plegats”*.

El Congrés va girar entorn de tres grans itineraris sobre aspectes processals, aspectes pràctics en l'exercici de la professió i Dret Civil Català. A partir d'aquí, el programa va anar combinant debat i formació pràctica sobre el futur

▲ Antònia Martí.

▲ Fèlix Larrosa.

▲ Marta Martínez.

▲ Encarna Orduna.

▲ Mª Eugènia Gay - Ramon Espadaler - Marta Martínez - Joan Ramon Puig - Encarna Orduna.

de la justícia i qüestions claus per a l'exercici de la professió en un context de profunds canvis socials, tecnològics i normatiu amb l'objectiu d'aprofundir en les temàtiques més rellevants, adquirir coneixements i compartir experiències.

El lliurament de la Creu de l'Advocacia Catalana en reconeixement pels serveis prestats a l'advocacia institucional durant els seus respectius mandats i el seu compromís amb

la professió als expressidents del Consell de l'Advocacia Catalana **Mª Eugènia Gay, Joan Ramon Puig i Encarna Orduna** tancava la sisena edició del Congrés.

El conseller de Justícia i Qualitat Democràtica, Ramon Espadaler, va fer la clausura del Congrés.

I CONCURS DE DIBUIX INFANTIL DE TARGETES DE NADAL: ENTREGA DE PREMIS

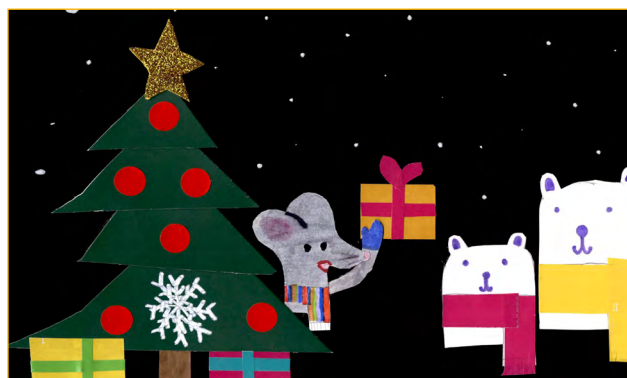
Des de la Comissió de Cultura del nostre Col·legi s'ha impulsat per aquest Nadal del 2024 el concurs infantil de postals de Nadal per a fills, filles, nets i netes dels nostres companys, amb l'ànim de fomentar la creativitat i participació dels més petits, i alhora apropar-los a aquesta institució de la qual en formen parts els seus pares i padrins.

En aquest concurs han participat nens des de 15 fins a 6è de primària, agrupats en dues categories havent resultat una competició molt concorreguda donada la qualitat de les obres presentades.

El dimecres 18 de desembre de 2024 és procedir a l'entrega de premis a la sala d'actes del Col·legi sent els guanyadors:

▲ Gràcies per la vostra participació!

Enzo Clarisó Garcia, primer premi categoria B, guardonat amb un lot de pintures i un xec regal per a la Llibreria La Fatal de Lleida.

Laia Domènech González, primer premi de la categoria A, guardonada amb un lot de pintures i un xec regal per a la Llibreria El Genet Blau de Lleida.

Lola Ostariz Calvo, segon premi de la categoria A, guardonada amb un xec regal per a la Llibreria El Genet Blau de Lleida.

Cal dir també que la postal guanyadora de la categoria B, serà la felicitació de Nadal oficial de l'ICALL.

Els demés participants el Leo Montoy Guiu, l'Ariadna Moll Recoder, i el Guillem Mir Brugulat també han estat premiats per la qualitat de les seves obres.

Les obres participants del concurs estaran exposades durant tot el Nadal al vestíbul de la seu de l'ICALL.

Desitgem que l'alegria i la joia que ens transmeten els més petits en la seva obra arribi a tots nosaltres.

Bon Nadal 2024!

▲ Guillem Mir Brugulat.

▲ Ariadna Moll Recoder.

▲ Leo Montoy Guiu.

ACTIVITAT COL·LEGIAL

Diada Nacional de Catalunya, 11 de setembre

El Col·legi va participar en l'ofrena institucional organitzada per l'Ajuntament de Lleida al Roser amb motiu de la Diada nacional de Catalunya

Premi Juandó i Royo del Consell de l'Advocacia Catalana, 13 de setembre

La degana, Antonieta Martí, la diputada segona, Anna Llauredó, i el secretaria, Jaume Joan Moll, van assistir al lliurament del XVIIIè premi Juandó i Royo lliurat aquest any **al magistrat Santiago Vidal i Marsal** per la seva trajectòria en la defensa de l'ús del català en l'àmbit de la justícia i, especialment, en el seu exercici professional, en un acte que es va celebrar al complex Món Sant Benet, al Bages.

El reconeixement respon al fet que Vidal és dels pocs jutges que ha utilitzat el català en la redacció de sentències, vetllant per la garantia dels drets lingüístics i afavorint que les parts intervinguessin en català. El premi també posa en valor la seva tasca com a autor de diverses publicacions sobre dret penal, violència domèstica i el català a la justícia, com ara 'L'idioma català en la justícia', l'any 1997, o 'Cooficialitat lingüística en el món de la justícia', el 2001.

Presentació Tribunal Arbitral de Lleida (TALL) a la UdL, 20 de setembre

Presentació a la Facultat de Dret, Economia i Turisme de la UdL del Tribunal Arbitral de Lleida (TALL) institució de naturalesa fundacional promoguda pel nostre Col·legi i la Cambra de Comerç de Lleida, amb l'assistència dels membres de Junta que formen part del Patronat del TALL: Julio Olano, president, Jose Miguel Moragues, vocal, i Anna Llauredó, vocal.

Sessió de formació jurídica en tràfic d'éssers humans, 24 de setembre

En el marc del Curs d'especialització per lletrats/des del Torn d'ofici, el SOJ i el SOE per la detecció i defensa de víctimes en situació de vulnerabilitat en el Torn d'ofici va tenir lloc aquesta sessió formativa al nostre Col·legi amb la participació de Carolina Villacampa Estiarte, catedràtica de dret penal de la UdL, Gema Ribes, membre de la Fundació Creu Blanca, i Natalia Masse, membre de la Fundació APIP-ACAM

XII Jornadas de Abogados y Abogadas de Violencia de Género, 26 i 27 setembre

La degana, Antonieta Martí, la diputada segona, Anna Llauredó, i la diputada cinquena, Almudena González, van participar en les jornades organitzades pel Consejo General de la Abogacía que es van celebrar a Toledo, per tractar de tots els aspectes de la violència sobre les dones.

II Fira dels ADR, 3 d'octubre

Organitzada pel Consell de l'Advocacia Catalana amb el suport de l'ICAB i del Departament de Justícia i Qualitat Democràtica de la Generalitat, va comptar amb la participació de la diputada segona i presidenta de la Comissió de mediació, Anna Llauredó, com a presentadora i relatora del racó formatiu “La mediació en consum: una mediació especial que avança amb la ciutadania”.

Obertura de l'Any Judicial, 11 d'octubre

La nostra degana va assistir en representació del Consell de l'Advocacia Catalana a l'acte solemne d'Obertura de l'Any Judicial i entrega de distintius i reconeixement del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya.

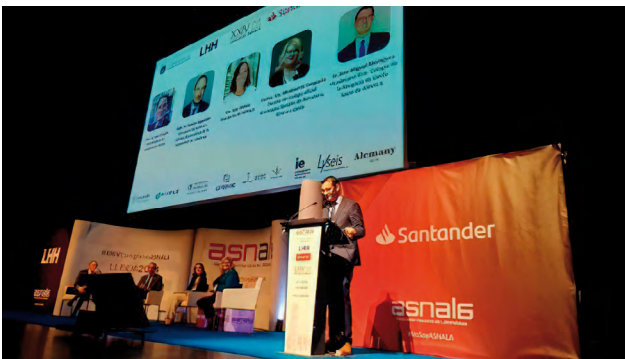
Curs d'Iniciació en Estratègies legals amb ChatGPT, 11 d'octubre

Organitzada per la Comissió de Formació del Col·legi, va estar impartida per Alberto Gil de la Guardia, advocat i professor d'intel·ligència artificial.

XXIV Congreso Nacional de la Asociación Nacional de Laboralistas, 24, 25 i 26 d'octubre

La nostra ciutat va acollir una nova edició del congrés anual d'ASNALA amb el suport i col·laboració del nostre Col·legi. En representació del nostre Col·legi el vicedegà, Jose Miguel Moragues, va participar en la inauguració del Congrés.

Curs d'Iniciació en Estratègies legals amb ChatGPT, 28 d'octubre

Davant la bona acollida del curs la Comissió de Formació del Col·legi, va decidir fer una segona edició.

Reunió amb la directora dels Serveis Territorials de Justícia i Qualitat Democràtica, 6 de novembre

La degana, Antonieta Martí, el vicedegà, Jose Miguel Moragues, i la diputada segona, Anna Llauredó, es van reunir al Col·legi amb la nova directora dels Serveis Territorials

de Justícia i Qualitat Democràtica, Anna Miranda i Torres, en altres temes se li va traslladar la necessitat d'ampliar els jutjats de Lleida i Cervera, i millorar les condicions econòmiques del Torn d'Ofici.

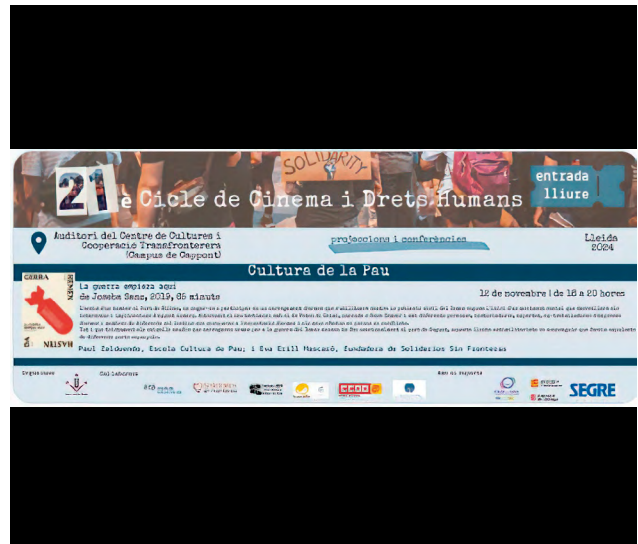
Exposició "25 anys de defensa dels drets i les llibertats", del 5 novembre al 3 de setembre

L'exposició recull, una petita mostra fotogràfica de diferents actes que pretenen recollir els 25 anys de feina i compromís amb els drets i les llibertats de la Comissió de Drets Humans i Estrangeria del Col·legi, i que ara s'ha pogut visitar al Centre de Cultures de Cooperació Transfronterera del Campus de Cappont.

21è Cicle de Cinema i Drets Humans, 12, 19 i 26 de novembre

El Cicle és una activitat de sensibilització organitzada per les Unitats de Cultura, d'Igualtat de Gènere Dolors Piera i de Cooperació i Solidaritat de la Universitat de Lleida, la Comissió de Drets Humans i Estrangeria del nostre Col·legi, Comissions Obreres de les Terres de Lleida, l'Escola de Cultura de Pau, Solidarios Sin Fronteras, la Coordinadora d'ONGD i altres Moviments Solidaris de Lleida, Humoràlia i el Cercle de Belles Arts.

Roda de premsa 6è Congrés de l'Advocacia Catalana, 19 de novembre

Roda de premsa al nostre Col·legi per presentar el Congrés que per primera vegada se celebrarà a Lleida. Més de 300 juristes reflexionaran sobre els reptes de la justícia.

Conferència “Fiscalitat en les ruptures matrimonials”, 21 de novembre

Organitzada per la Comissió de Formació del Col·legi, va estar impartida per Patricia Ebrat Ramon, advocada especialitzada en dret tributari.

Assemblea General Extraordinària i Ordinària, 17 de desembre

En l'assemblea extraordinària, es van aprovar per unanimitat els nous Estatuts del Col·legi, des de la Junta es va agrair a la Comissió de Normativa l'esforç i dedicació en la redacció, revisió i adaptació a la normativa del nou text.

En l'assemblea ordinària, es van aprovar per unanimitat els pressupostos del Col·legi per a l'exercici 2025.

Acte de Memòria Història. El quinzè Col·legi de l'Advocacia de Catalunya: El Col·legi de Cervera, 19 de desembre

La nostre degana, Antonieta Martí, va participar en la presentació de l'estudi d'investigació sobre el que seria el quinzè col·legi de l'Advocacia de Catalunya actualment: el Col·legi de Cervera, que va deixar d'existir després de la guerra civil. L'acte es va celebrar a la seu de la Paeria de Cervera.

CENS COL·LEGIAL

Altes i baixes de l'1 de setembre al 10 de desembre de 2024

ALTES EN EXERCICI

2367 Vasilica Alexandra Gana Simon

2368 Iman Faddaoui Moubariki

2369 Marc Torruella Zaragoza

2370 Jordi Cañadas Ordóñez

2371 Jordi Liarte Torrelles

2372 Rosa Folguera Argelich

2373 Nerea Vila Vicente

2374 Paula Mercè Polo Ortiz

2376 Marcel Alexandru Nutu Pavel

2377 Nimra Ghazanfar Ali Asia

ALTES SENSE EXERCICI

2375 Carla Galeote Escoda

PASSEN A NO EXERCENT

352 Josep Maria Simón Solano

1978 Arnau Galceran Serra

1645 Pere Porta Tarda

781 Joaquim Delgado Berengué

780 José Maria Pocino Moga

1492 Vanessa Fernández Franch

2301 Blai Jordi Aixut Boneu

BAIXES

662 José Alberto Herrero Hernandez (†)

683 Montserrat Tomas Pallerols

2131 Ingrid Magrí Bosch

2311 Raducanu Andreia Aurelia

789 Enric Vicente Català (†)

1800 Yolanda Maria Casol Gibanel

EN RECORD DELS COMPANYS QUE ENS HAN DEIXATS

El nostre afectuós record pels companys que ens han deixat i la seva família:

José Alberto Herrero Hernandez, col·legiat exercent (19 de setembre de 2024)

Enric Vicente Català, col·legiat exercent (26 d'octubre de 2024)

La Guia Judicial a mitjan Segle XX

JOSEP CORBELLA I DUCH

Advocat

Remirant per la biblioteca, no fa pas gaire temps vaig veure sobre una taula una col·lecció de Guies judicials de Catalunya corresponents a la dècada de 1940 esperant el moment de tornar a la prestatgeria. Soc xafarder de mena i la curiositat m'ha portat a fullejar la més antiga, la que correspon a l'any 1941, tot pensant que, així, tindria coneixement de les persones que ocupaven la cúpula judicial aquell any, i també els noms dels professionals, advocats i procuradors, inscrits en els respectius Col·legis de Catalunya.

La informació de la Guia inclou una relació de les diferents sales del Tribunal Suprem, i, pel que fa a Catalunya, comença per la que, en aquells temps, era l'Audiència Territorial de Barcelona (avui desapareguda i substituïda pel Tribunal Superior de Justícia de Catalunya), i continua amb les Audiències de cada província, els jutjats amb seu a les capitals comarcals, així com els notaris, registres de la propietat, i, acaba amb les jurisdiccions especials que, en aquells anys, malauradament, projectaven tenebroses ombres de repressió, com l'anomenat Tribunal de Responsabilitats Polítiques, que tenia una delegació, o jutjat instructor provincial.

S'hi troben tots els òrgans judicials existents a Catalunya, la seva ubicació i la menció de les persones que exercien les funcions jurisdiccionals, com també els noms i cognoms dels fiscals, secretaris i oficials adscrits a cada òrgan.

Podem dir que, fins aquí, la Guia inclou allò que és considerat normal i habitual en aquest tipus de publicació.

Però avui crida l'atenció veure que sota el nom i cognoms dels magistrats, jutges i fiscals, hi consta l'adreça del seu domicili particular. Això és, La Guia ens informa sobre el domicili de les persones titulars dels òrgans judicials, barrejant la funció pública i la vida privada d'una manera que, avui, ens sembla totalment impropcedent atès que hem evolucionat cap a una societat més tancada, on es protegeix la intimitat i el secret de les dades personals, també més desconfiada, i molt preocupada per la seguretat.

El fet que es publiqui l'adreça particular dels titulars dels òrgans judicials, palesa, per ell mateix, que l'any 1941, en general, no es valorava la intimitat personal de la mateixa manera que ho fem avui. Només de veure negre sobre blanc en una Guia professional l'adreça personal de jutges, fiscals i secretaris judicials, a un li entra una mena de neguit que aconsella passar fulla i mirar de pressa, mentre que, amb tota la benevolència, creu que l'editor de la Guia comentada no va pensar prou en les conseqüències i els perills que es podrien derivar per la menció del domicili de les persones que hi són relacionades.

La ciutat de Lleida, l'any 1940, tenia 41.464 habitants (avui són 142.000), i la província un total de 197.440 (avui en són 439.000). Eren temps diferent, foscos, amb moltes penúries. També per a l'Administració de justícia, que sempre ha anat curta de recursos.

El Tribunal de l'Audiència de Lleida només tenia coberta la plaça del seu president (el Sr. Tomás Alonso Rodríguez), i estaven desertes les places de magistrats, que, de forma provisional, quan era necessari, es cobrien amb dos advocats (un dels quals, era el Degà del Col·legi de l'Advocacia de Lleida, el Sr. Modest Reñé i Melcior), que actuaven com suplents. També estava deserta la plaça de secretari, que era coberta per un suplent. L'únic Jutjat de Primera Instància i Instrucció que hi havia a la ciutat, i al seu partit judicial, tenia vacants les places de jutge i de secretari. El Jutjat Municipal estava en millor situació, tenia la plantilla al complet.

Consta que a Lleida hi havia 17 advocats exercint la professió (inscrits al Col·legi), i també 5 procuradors dels tribunals (avui, a tota la província, n'hi ha 66). També hi consten 3 notaris.

Pel que fa a la província, consta que els actualment desapareguts Jutjats de les Borges i de Sort, tenien la plantilla al complet (jutge, secretari, metge forense, oficials, agutzil). En l'àmbit professional, a les Borges, hi consten un advocat i 2 procuradors, i, a Sort, 4 advocats i 3 procuradors (xifres directament proporcionals a la distància d'ambdues ciutats amb la capital provincial, on sempre es concentren els serveis).

A Balaguer hi havia un únic Jutjat, amb 2 advocats, i 4 procuradors. Cervera, que també tenia un únic Jutjat, comptava amb 5 advocats i 4 procuradors, i, a La Seu, també amb un Jutjat, servit per un jutge accidental, i la secretaria vacant, hi havia 4 advocats i 2 procuradors.

Crida l'atenció Solsona, que tenia vacant la plaça de jutge, però hi consten 7 advocats (un nombre superior al que veiem en altres jutjats) i 2 procuradors.

Tremp es manté dintre del que sembla habitual, amb 4 advocats i 2 procuradors, i, Vielha, que té vacants les places de jutge, secretari i de metge forense (sembla clar que llavors la Vall d'Aran no era pas una destinació atractiva, potser pel seu aïllament), i s'informa que hi ha 3 advocats i un sol procurador.

Queda ben clar que l'any 1941 no hi havia gaires habitatges disponibles, atès que alguns magistrats del suprem vivien en hotels i pensions, i, alguns magistrats i fiscals dels tribunals provincials tenien el domicili en les anomenades "cases barates" que eren de promoció oficial. Eren temps difícils que, ara, sortosament, queden molt lluny. Han passat anys, i podem veure que hi ha "mals" endèmics a l'Administració de justícia, atès que, llavors com ara, els òrgans judicials no sempre tenien les places cobertes, ja sigui perquè el territori de ponent ha estat terra de pas, perquè la funció pública no era prou atractiva per la gent del país o perquè les ciutats i les comarques de muntanya quedaven molt aïllades.

PIEDRA Y AGUA

JOSÉ LUIS RODRÍGUEZ GARCÍA

Abogado

Las ciudades y los pueblos son proclives a difundir las grandes obras que atesoran porque lo monumental y aparatoso atrae a visitantes. Éstos, a menudo, se suelen llevar un cúmulo de imágenes, pero sin haber llegado a intimar con el encanto de los rincones que contienen la belleza cotidiana, la que cautiva a los nativos.

Estoy seguro de que la imagen y el ambiente que genera la fuentecilla-bebedero, en el ángulo del patio del

IEI, imanta para gozar del silencio gótico, quebrado sólo por el chorrito que asciende no más de un palmo desde el cuenco, dentro de la estrella octogonal.

Con un poco de fortuna podremos coincidir, en aquella esquina, con algún gorrión refrescando su plumaje.

Voy allí con cierta frecuencia a escuchar el verso no escrito en piedra y agua...

▲ Foto: José Luis Rodríguez García. Piedra y agua

NORMES I TERMINOLOGIA EN EVOLUCIÓ: EL CAS DE LA VIOLÈNCIA CONTRA LES DONES

MARIONA SERDÀ CABRÉ I PILAR REBAQUE MAS

Advocades

L'any 1980 les Nacions Unides van començar a denunciar que la violència contra les dones era el crim encobert més nombrós del món. Tanmateix, no va ser fins a finals de la dècada dels anys 90 quan aquesta violència va començar a veure's com un delicta públic i va passar de l'esfera privada a la pública.

En aquests anys, les Nacions Unides i la Unió Europea van fer declaracions importants en matèria de violència contra les dones. El desembre de 1993 les Nacions Unides en la Resolució de l'Assemblea General 48/104 van recollir les conclusions de la Conferència de Viena, i van afirmar que els drets de les dones eren drets humans. Així mateix, el 1995 les Nacions Unides en la IV Conferència Mundial van reconèixer que la violència contra les dones era un obstacle per aconseguir els objectius d'igualtat, desenvolupament i pau, i que violava els drets humans de les dones i les llibertats fonamentals, i també la van definir com una manifestació de les relacions de poder històricament desiguals entre dones i homes.

El setembre de 1997 es va dictar la resolució europea coneguda com a **"Tolerància zero davant la violència contra les dones"**. Durant aquest any, a més, a l'Estat espanyol, la mort d'Ana Orantes a mans del seu exmarit va provocar que la violència masclista saltés als mitjans de comunicació. Tant l'Ana, com els seus vuit fills, van patir maltractaments durant quaranta anys, i, malgrat les denúncies que havia presentat, mai van aconseguir cap tipus de protecció ni mesura.

Feia anys que el moviment feminista i les associacions de dones ja havien denunciat la ineficàcia del sistema judicial i havien demanat mesures en defensa de les dones que patien violència. No obstant les contínues reivindicacions, no va ser fins al 1998 que per primera vegada a l'Estat espanyol, una associació judicial, *Jutges per la Democràcia*, va fer autocrítica i va assumir "una certa ineficàcia i tebiesa en les respostes judicials davant les denúncies que cada dia s'interposaven en els jutjats per amenaces de mort i maltractaments".

Les primeres mesures legislatives contra la violència domèstica

Quan la violència contra les dones es va fer visible, les institucions van començar a establir mecanismes per combatre-la, i ho van fer abordant el fenomen des de l'òptica penal. Un d'aquests mecanismes va ser l'entrada en vigor el 2003 de l'ordre de protecció de les víctimes de violència domèstica (**article 544.ter de la Llei d'enjudiciament criminal**) en el supòsit que hi haguessin indicis fonamentats de la comissió d'un delictes contra la vida, la integritat física o moral, la llibertat sexual, la llibertat o la seguretat contra alguna de les persones incloses en l'article 173.2 del Codi penal.

L'article 544.ter fa servir el terme violència domèstica i interpreta com a víctimes de violència domèstica el o la cònjuge o la persona amb la qual estigui lligada amb una relació d'afectivitat, amb convivència o sense, i també els ascendents, els descendents i els germans. És a dir, violència domèstica és tota violència que un membre de la família exerceix contra qualsevol altre integrant del nucli familiar, el qual pot ser:

- El o la cònjuge o la persona que hagi estat lligada a la persona agressora per una relació d'afectivitat anàloga.
- Els descendents, els ascendents o els germans biològics, adoptius o per afinitat propis o del o la cònjuge o persona convivent.
- Els menors o les persones amb discapacitat necessitades d'especial protecció que conviuen amb la persona agressora o sotmeses a la seva potestat, tutela, curatela, acolliment o guarda de fet del o la cònjuge o convivent.
- Les persones emparades en qualsevol altra relació per la qual es trobin integrades en el nucli de convivència familiar de la persona agressora.

Així doncs, perquè es produeixi violència domèstica és indiferent que la persona agressora i la víctima siguin homes o dones, sempre que entre elles existeixi alguna de les relacions que es detallen a l'article 173.2 del Codi penal. Aquest tipus de violència pot ser física, verbal, emocional, psicològica, econòmica o sexual quan es produeix dins la família o la llar, o entre cònjuges o parelles de fet, exparelles o actuals, sense que sigui necessari que agressor i víctima comparteixin o hagin compartit el mateix domicili. [1]

No obstant els nous mecanismes com el de la nova ordre de protecció esmentada, la violència contra les dones continuava essent un problema latent. Els nous mecanismes només donaven solucions des d'una perspectiva únicament penal, amb la qual cosa deixaven de banda tots els altres aspectes que també hi intervenien. En efecte, per erradicar la violència no era suficient el càstig de les conductes violentes, sinó que calia —i encara cal— atacar les causes es-

tructurals i la desigualtat amb l'establiment de mesures que connectessin amb l'origen de les violències.

Nova llei, nou terme: violència de gènere

El 28 de gener del 2005 va entrar en vigor la nova i esperada **Llei orgànica 1/2004, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere**, una norma que blindava com a concepte legal el terme violència de gènere, ja en ús des de feia molts d'anys, i adopta un enfocament integral i multidisciplinari per donar una resposta global a la violència que s'exerceix contra les dones.

L'exposició de motius d'aquesta Llei constata que la violència de gènere no és un problema que afecti només l'àmbit privat. Al contrari, es manifesta com el símbol més brutal de la desigualtat existent en la nostra societat. Es tracta d'una violència exercida sobre les dones pel fet de ser-ho, per ser considerades pels seus agressors com a persones que no tenen cap dret, ni que sigui un mínim de llibertat, respecte i capacitat de decisió. La violència de gènere és l'exercida pel marit o la parella amb o sense convivència.

L'objecte de la Llei és clar: "actuar contra la violència que, com a manifestació de la discriminació, la situació de desigualtat i les relacions de poder dels homes sobre les dones, exerceixen sobre aquestes els qui siguin o hagin estat els seus cònjuges o els qui estiguin o hagin estat lligats a elles per relacions similars d'afectivitat, fins i tot sense convivència". Per tant, aquesta violència de gènere comprèn tota acció de violència física i psicològica, incloses les agressions a la llibertat sexual, les amenaces, les coaccions o la privació arbitrària de llibertat.

És a partir d'aquesta Llei que es defineix la violència de gènere o la violència contra les dones com tota violència exercida pel marit contra la seva muller, o la parella home contra la dona amb qui té una relació d'afectivitat, hi hagi o no convivència. [2]

La violència de gènere és i continua sent una de les manifestacions més clares de la desigualtat i de les relacions de poder dels homes sobre les dones. Aquest tipus de violència es basa i s'exerceix per la diferència subjectiva entre els sexes. En poques paraules, les dones pateixen violència pel sol fet de ser dones, i les víctimes són dones de qualsevol estrat social i nivell educatiu, cultural o econòmic. Destaquem, com a nova mesura que introdueix la llei, la implementació d'uns nous jutjats especialitzats, els anomenats jutjats VIDO, en què VIDO és l'acrònim de violència sobre la dona.

La principal diferència entre violència domèstica i violència de gènere rau en les persones implicades i en la relació que les uneix:

- La víctima de la violència domèstica pot ser qualsevol membre del nucli familiar; en canvi, a la violència de gènere ha de ser necessàriament una dona.

- La persona agressora d'una violència domèstica pot ser home o dona, mentre que a la violència de gènere només pot ser un home.
- En la violència domèstica, entre víctima i agressor hi ha una relació familiar entesa en el sentit més ampli, mentre que en la violència de gènere les dues persones estan unides per una relació conjugal o anàloga.

El terme violència masclista entra dins la Llei catalana 5/2008

La **Llei del Parlament de Catalunya 5/2008**, de 24 d'abril, del dret de les dones a erradicar la violència masclista, és la que reconeix i recull totes les violències que les dones patim i que hem anat denunciant, que és la violència masclista. La llei prefereix utilitzar aquest terme, perquè el masclisme és el concepte que de forma més general defineix les conductes de domini, control i abús de poder dels homes sobre les dones i que, alhora, ha imposat un model de masculinitat que encara és valorat per una part de la societat com a superior.

En el seu article 3 defineix violència masclista com “la violència que s'exerceix contra les dones com a manifestació de la discriminació i de la situació de desigualtat en el marc d'un sistema de relacions de poder dels homes sobre les dones i que, produïda per mitjans físics, econòmics o psicològics, incloses les amenaces, les intimidacions i les coaccions, tingui com a resultat un dany o un patiment físic, sexual o psicològic, tant si es produeix en l'àmbit públic com en el privat”. [3]

La violència masclista es manifesta en diferents àmbits: el de la parella, la família, el laboral i el social o comunitari. Són exemples de violència masclista les agressions sexuals, l'assetjament sexual, el tràfic i l'explotació de dones i nenes, la mutilació genital femenina, la violència derivada de conflictes armats i la violència contra els drets sexuals i reproductius.

La Convenció d'Istanbul del 2011

El maig del 2011 es va signar a Istanbul el **Conveni del Consell d'Europa sobre la prevenció i la lluita contra la violència envers les dones i la violència domèstica**, conegut com el Conveni d'Istanbul. Aquest Conveni es va publicar al BOE el 6 de juny de 2014 i obliga els estats signataris, incloses les autoritats regionals i locals, a adoptar les mesures necessàries per prevenir la violència contra les dones i donar-hi resposta.

L'article 3 del Conveni d'Istanbul delimita semànticament els conceptes que la llei regula. Ens servim de la traducció al català que va fer el Govern d'Andorra i, tot seguit, reproduïm les definicions dels conceptes que aquí explorem:

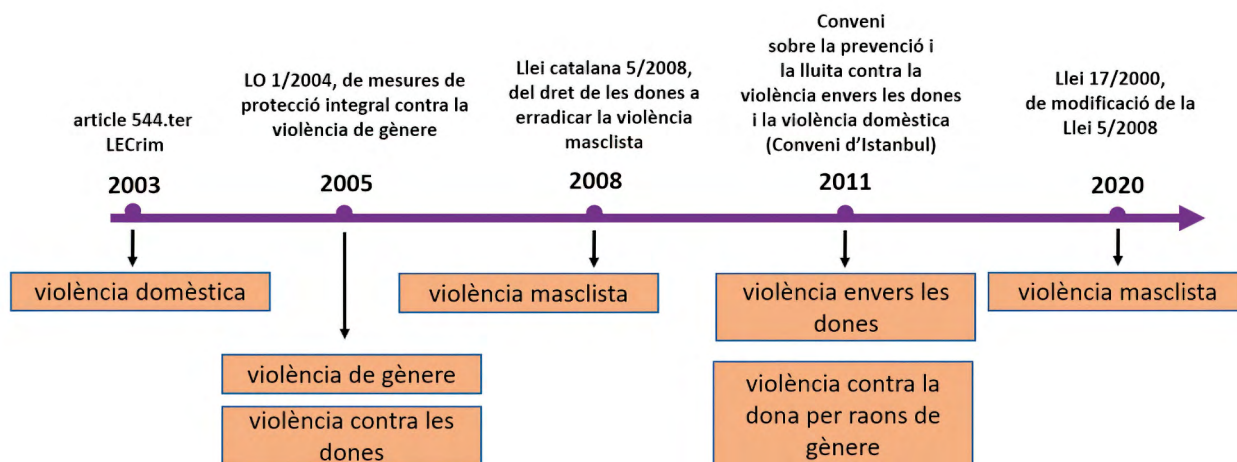
- El terme violència envers les dones (violence against women) s'ha d'entendre com una violació dels drets humans i un tipus de discriminació envers les dones, i designa tots els actes de violència basats en el gènere que comporten o són susceptibles de comportar per a les dones, danys o patiments de naturalesa física, sexual, psicològica o econòmica, incloent-hi l'amenaça de dur a terme aquests actes, la coacció o la privació arbitrària de llibertat, tant en la vida pública o privada.
- El terme violència domèstica (domestic violence) designa tots els actes de violència física, sexual, psicològica o econòmica que es produeixen en el si de la família o de la llar, o entre antics o actuals cònjuges o parelles, independentment del fet que l'autor del delictes comparteixi o hagi compartit el mateix domicili que la víctima.
- El terme violència contra la dona per raons de gènere (gender-based violence against women) designa qualsevol violència envers una dona pel fet que és una dona o que afecta les dones de manera desproporcionada.

La Llei 17/2022 matisa i amplia el concepte de violència masclista

Finalment, fem referència a la llei que modifica l'anterior Llei 5/2008, del dret de les dones a erradicar la violència masclista (**Llei 17/2020**, de 22 de desembre). Les modificacions que aporta tenen la vocació d'ampliar, reforçar i actualitzar la norma del 2008, recullen tota la normativa desenvolupada en l'àmbit europeu i també protegeixen els drets de les dones transgènere i cisgènere i de les persones no binàries, amb la finalitat de respectar la diversitat de gènere.

Les novetats terminològiques més importants són el fet que manté el terme de violència masclista i la seva definició, però la reforça afegint que es tracta d'una violació dels drets humans (article 2). Igualment, amplia les formes que aquesta violència pot adoptar i hi relaciona i defineix nous conceptes com ara violència digital, violència de segon ordre i violència vicària (article 3). En relació amb aquest últim terme, va ser Sonia Vaccaro qui va encunyar l'expressió violència vicària per referir-se a un neologisme aplicat en l'àmbit de la violència de gènere i que permet anomenar una forma de violència a través de la qual un progenitor ataca una filla o un fill amb l'objectiu de causar dolor a la mare. I finalment, la Llei de mo-

dificació també reclassifica, matisa i augmenta els àmbits en què es pot manifestar la violència masclista; a tall d'exemple, afegeix com a nous àmbits el digital, l'institucional, l'educatiu i la vida política i l'esfera pública, i reforça les definicions de les violències als àmbits familiar i laboral afegint-hi nous matisos semàntics (article 4).

Per acabar i en clau de síntesi, l'aproximació que fem en aquest article a l'evolució dels termes relacionats amb la violència contra les dones és molt sintètica, però permet veure com el terme violència domèstica ha anat evolucionant fins a donar lloc a nous termes com violència de gènere i violència masclista, que conviuen amb d'altres com violència familiar, violència sexista, violència contra les dones i violència envers les dones. L'ús d'un terme o altre va acompanyat d'importants matisos semàntics i les normes que els regulen configuren les fonts més importants on documentar de forma exhaustiva els seus significats. La terminologia que s'ha creat per designar la violència contra les dones és un dels casos més il·lustratius de com els termes són un clar reflex de la societat, atès que, a mesura que les reivindicacions socials han avançat i ha augmentat la pressió per combatre aquesta violència, les mesures legislatives s'han multiplicat i, amb aquestes, s'han blindat múltiples termes que han evolucionat i s'han ampliat al llarg dels anys amb l'objectiu de donar resposta a noves realitats.

1 El TERMCAT, el Centre de Terminologia de Catalunya, aporta com a sinònims de violència domèstica els termes violència familiar i violència en l'àmbit familiar en el seu Diccionari de serveis socials (en línia, consultat el novembre de 2024).

2 El TERMCAT aporta com a sinònims de violència de gènere els termes violència contra les dones, violència masclista i violència sexista en diversos dels seus diccionaris, com ara el Diccionari de la negociació col·lectiva (2019), el Diccionari de sociologia i ciències socials (2019-2023) i la Terminologia del consentiment sexual (2022) (consultats el novembre de 2024).

3 El TERMCAT estableix com a sinònim de violència masclista els termes violència contra les dones i violència de gènere en el seu Diccionari de serveis socials (en línia, consultat el novembre de 2024).

EL GOBIERNO APLICA UN IMPUESTO A LOS BANCOS.

Autor: Enzo Clarisó Garcia (9 anys)

La Junta de Govern i el personal del Col·legi us desitgem unes bones festes i un feliç 2025

COL·LEGI DE L'ADVOCACIA
DE LLEIDA

*Dibuix guanyador del I Concurs Infantil de Targetes de Nadal ICALL 2024

[TORNAR AL SUMARI](#)